

Prednosti i nedostaci života u ruralnim naseljima Velike Gorice

Rak, Tea

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:999122>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2022-01-22**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za sociologiju

PREDNOSTI I NEDOSTACI ŽIVOTA
U RURALNIM NASELJIMA VELIKE GORICE

Diplomski rad

Tea Rak

Mentor

doc. dr. sc. Jana Vukić

Zagreb, srpanj 2021.

Sadržaj

Uvod-----	3
1. Životno zadovoljstvo na hrvatskom selu-----	4
1.1 Kvaliteta života i životno zadovoljstvo -----	4
1.2. Ruralne zajednice u Hrvatskoj – ostala naselja -----	6
1.3 Kvaliteta života SZ Hrvatske -----	8
2. Ciljevi, hipoteze i metodologija istraživanja-----	11
3. Prostorna analiza naselja -----	14
3.1. Socio-geografska i demografska obilježja naselja -----	14
3.2. Infrastruktura u selima -----	18
4. Tematska analiza intervjua – rezultati-----	23
4.1 Kvaliteta života i životno zadovoljstvo -----	23
4.2 Infrastrukturna opremljenost, prednosti i nedostaci života na selu -----	24
4.3 Pripojenost gradu i status općine, odnosi s gradovima, iseljavanje-----	27
5. Rasprava-----	31
6. Zaključak -----	35
Literatura-----	37
Izvori-----	38
Prilozi-----	39
Protokol intervjua -----	39
Sažeci-----	41

Uvod

Hrvatsko selo zauzima važno mjesto u strukturi hrvatskog društva. Ono se kroz povijest mijenjalo, kako strukturom tako i svojom ulogom, a njegovi stanovnici od časnih seljaka postali su siromašni seljaci na siromašnom selu. Hrvatsko je selo tako obilježila stigma siromaštva i njegovi se problemi često prikazuju kao problemi siromašnih poljoprivrednika. Dio te stigme vidljiv je i u brisanju sela iz službenih statistika u kojima je selo postalo tek *ostalo naselje*, naselje koje nije gradsko, ali *više* nije seosko. Veliki udio hrvatskog stanovništva i dalje živi upravo u selima te su suvremeni stanovnici sela postali seljaci-radnici koji svakodnevno migriraju u gradove. Zbog dnevnih migracija fokus razvojnih procesa u selima često se stavlja na prometnu povezanost koja je samom stanovništvu od neupitne važnosti, međutim zbog povezanosti s gradovima brojnim selima nedostaju osnovni sadržaji i infrastruktura, što uvelike utječe na kvalitetu života u njima. U suvremenom društvu kvaliteta života važno je mjerilo razvijenosti, a značajno utječe i na odluku od preseljenja, kako u gradove, tako i van zemlje.

Iz brojnosti ruralnog stanovništva i važnosti kvalitete života kao pokazatelja razvoja suvremenog društva proizlazi relevantnost ovog istraživanja, odnosno relevantnost bavljenja tematikom suvremenog hrvatskog sela i kvalitete života na hrvatskom selu. Ovaj rad posebno se usredotočuje na ruralna naselja Zagrebačke županije zbog posebnog statusa ove županije u odnosu na ostatak Hrvatske zbog blizine glavnog grada kao privlačnog faktora kako za stanovništvo tako i za gospodarstvo, te utjecaja blizine Zagreba na kvalitetu života i životno zadovoljstvo stanovništva ruralnih krajeva županije. Rad analizira postojeće podatke o životnom zadovoljstvu na hrvatskom selu i uspoređuje ih s realnim stanjem infrastrukturne opremljenosti sela Zagrebačke županije, a dijalogu o hrvatskom selu dodaje perspektivu stanovništva. Rad daje uvid u teme životnog zadovoljstva, kvalitete života na selu, prednosti i nedostataka života na selu i života u Zagrebačkoj županiji, ali i migracija. Svrha istraživanja je pružiti uvid u kvalitetu života i životno zadovoljstvo stanovništva ruralnih područja Zagrebačke županije iz perspektive samih stanovnika.

1. Životno zadovoljstvo na hrvatskom selu

1.1 Kvaliteta života i životno zadovoljstvo

Kvaliteta života i životno zadovoljstvo građana bitni su pokazatelji razvijenosti društva u modernom svijetu (Seferagić, 1988). Od objektivnih, mjerljivih pokazatelja kvalitete života do subjektivnog dojma samih građana, brojne studije koje se provode diljem Europe i svijeta pokazuju relevantnost ovih kriterija za ocjenu razvijenosti nekog društva. Kvalitetu života teško je jednoznačno definirati, ona obuhvaća više dimenzija svakodnevnog života pojedinaca i društva poput socijalne i prostorne, ali obuhvaća i „mogućnost ljudi da učestvuju u procesu koncipiranja, stvaranja i raspodjele stambenih uvjeta“ te da u zajednici u kojoj stanuju zadovolje svoje potrebe (Seferagić, 1988).

Iako nam studije o kvaliteti života omogućuju usporedbu zemalja Europe i svijeta, samo određenje kvalitete života ili zadovoljstva kompleksan je proces koji nije univerzalan za sve studije koje se provode. Različite škole definiraju kvalitetu života na različite načine i posljedično uzimaju u obzir različite, često kontradiktorne kriterije. Primjerice, dok Američka škola prednost daje subjektivnom dojmu pojedinaca, Skandinavska škola smatra da evaluacija osobne situacije od strane pojedinca treba imati što manje utjecaja na ocjenu razine življenja (Krištofić, 2015). Neizbježne posljedice ovih nedosljednosti su prije svega varijacije u rezultatima, zbog čega isto područje može imati različiti indeks kvalitete života ovisno o načinu mjerenja pa je znatno teže objektivno uspoređivati različita područja. Krištofić (2015) navodi da je tome tako zbog toga što „progres/regres i blagostanje/dobrobit nisu u linearnoj vezi i ovise o različitim prilikama i odnosima“. Nemogućnost objektivne usporedbe povlači za sobom pitanje svrhe provođenja studija o kvaliteti života i koristi koju iste imaju u sociologiji, ali i drugim disciplinama. Ipak, kvaliteta života ostaje važan indikator razvijenosti suvremenog društva budući da se cilj razvoja kao takvog povezuje upravo s osiguravanjem (što boljih) uvjeta za život (UNDP, 1990).

U suvremenom društvu 21. stoljeća ispunjenje osnovnih uvjeta života nije dovoljan kriterij kvalitete života, već se od država očekuje više od pitke vode i električne energije. U svom članku o objektivnim i subjektivnim pokazateljima kvalitete života, Slavuj (2012) navodi kako su „nakon postizanja određene razine, dohodak i drugi objektivni pokazatelji slabo povezani sa subjektivnim blagostanjem“, odnosno da jednom „kada su zadovoljene osnovne materijalne potrebe, druge

životne domene postaju mnogo važnije za subjektivno iskustvo kvalitete života“. Drugim riječima, kvalitetu života ne možemo izmjeriti povezujući je linearno s materijalnim bogatstvom neke države, zajednice ili pojedinca, ona uključuje brojne dimenzije osim ekonomske, poput socijalne, okolišne, osobne i političke (Slavuj, 2012). Slavuj u svom radu daje pregled povijesti studija o kvaliteti života, a bitan zaokret u istraživanjima je onaj prema lokalnim zajednicama. Rezultati studija provedenih na nacionalnoj razini govore nam o razvoju neke zemlje, ali ne o životu u konkretnim lokalnim zajednicama, a upravo se na lokalnoj razini odvijaju životi građana.

U suvremenim istraživanjima koncepta kvalitete života istraživači se oslanjaju na dvije skupine pokazatelja – objektivne i subjektivne. Objektivni pokazatelji „smatraju se tzv. *čvrstim* indikatorima“ koji se mogu lako identificirati i izmjeriti. Iako ovi pokazatelji jesu do određene mjere pouzdani, imaju svoje nedostatke poput generalizacije podataka ili vrednovanja određenih pokazatelja kao dobrih ili loših, poput posjedovanja automobila što se može vrednovati kao znak ekonomskog blagostanja, ali također može upućivati na slabo razvijenu mrežu javnog prijevoza ili zagađenost okoliša (Slavuj, 2012). Dijeljenje istog mjesta stanovanja ne garantira iste životne uvjete za sve stanovnike tog mjesta, pa će strogo gledanje kvalitete života kroz objektivne pokazatelje dovesti do neželjenih generalizacija i previđanja važnih problema lokalnih zajednica. Kvaliteta života mnogo je kompleksniji koncept koji ovisi o brojnim subjektivnim pokazateljima, poput zadovoljstva ili sreće pojedinaca. Subjektivni pokazatelji imaju pak svoje nedostatke koji se mogu svrstati u nekoliko kategorija (Slavuj, 2012, prema Andrews, 1974): valjanost, interpretacija, cjelovitost i primijenjenost.

Valjanost se odnosi na argument da prosječni pojedinac ne razmišlja o zadovoljstvu vlastitim životom i stoga nije mjerodavan dati odgovor na isto pitanje, međutim Slavuj navodi da su istraživanja pokazala da većina ljudi ipak razmišlja o kvaliteti vlastitog života. Interpretacija subjektivnih i objektivnih pokazatelja pod utjecajem je brojnih čimbenika koji na različite načine utječu na formiranje stavova i osjećaja o nekoj temi, međutim ako pojedinci u istoj zajednici imaju različito viđenje te zajednice i kvalitete života u istoj ne znači da su njihova viđenja manje istinita, već da su njihova iskustva i neizbježno uvjeti života u toj zajednici različiti. Treći problem je cjelovitost, odnosno upitnost obuhvaćenosti svih mogućih aspekata koji mogu utjecati na kvalitetu nečijeg života, a posljednji problem je onaj primjenjivosti, odnosno pitanje kvalificiranosti pojedinaca da daju procjene kvalitete života i životnih uvjeta u vlastitoj zajednici.

Možemo zaključiti da i objektivni i subjektivni pokazatelji svaki na svoj način daju bitan doprinos temi. Iako stručnjaci barataju pomno prikupljenim podacima i analizama, građani su ti koji rezultate odluka donesenih od strane stručnjaka žive u praksi i vide iz prve ruke koliko su neke političke odluke korisne za njihovu zajednicu. Najveća je prednost subjektivnih pokazatelja upravo njihova mogućnost da obuhvate iskustva pojedinaca i njihovo viđenje zajednice u kojoj žive, što je važan pokazatelj učinkovitosti mjera koje se u određenoj zajednici provode s ciljem poboljšanja kvalitete života njezinih stanovnika.

1.2. Ruralne zajednice u Hrvatskoj – ostala naselja

Brojni autori koji se bave tematikom sela i ruralnosti definiraju selo na različite načine, a sama definicija mijenjala se kroz povijest sukladno razvojnim fazama društva, kako u Hrvatskoj, tako i u svijetu¹. Od nužnih stavki poput poljoprivrede kao osnovne djelatnosti ili prirodnog okruženja, do izostanka gradskih obilježja i samog administrativnog statusa grada, selo je u Hrvatskoj nestalo iz službenih popisa naselja, popisa stanovništva i administracije. Hrvatska su naselja svrstana u dvije kategorije – gradska naselja i ostala naselja. Seoska naselja administrativno se pripajaju gradovima i općinama i gube svoj ruralni identitet, kako kroz procese urbanizacije i deagrarizacije, tako i kroz službenu statistiku (Štambuk, 2014). Seljak je kroz povijest također promijenio svoj status, od cijenjenog i časnog zanimanja do stigme koju nosi selo. Ono se i dalje povezuje sa siromaštvom, siromašnom poljoprivredom i siromašnim seljakom (Štambuk, 2009), što sa sobom nosi stigmatu i sram seljaštva, a vidljivo je i u brisanju sela u administrativnom smislu. Statistički gledano, Hrvatska nema sela i nema seoskog stanovništva. Po popisima stanovništva možemo vidjeti broj stanovnika po gradovima i općinama, ali ne i po selima koja gradovima i općinama administrativno pripadaju. Sela koja su pripojena gradovima ubrajaju se u broj stanovnika tog grada i iako postoje posebni podaci za samo *gradsko naselje* i *ostala naselja*, ovaj način popisivanja otežava određivanje realnog udjela seoskog stanovništva.

Zbog toga kad govorimo o ruralnom stanovništvu i ruralnim prostorima koristimo procjene, ali i te procjene udjela gradskog i seoskog stanovništva teško je odrediti, čak i ako ne uzimamo u obzir prigradska naselja koja su dio samog grada, ali su obilježjima sličnija ruralnim prostorima,

¹ Cifrić, I. (2003)., Dilić, E. (1989)., Petrač, B., Šundalić, A., Zmaić, K. (2009)., Seferagić, D. (2002)., Štambuk, M. (2014)., Štambuk, M. (2014)., Štambuk, M., Rogić, I., Mišetić, A. (2002)., Šuvar, S. (1988).

ili pak naselja koja ne pripadaju gradovima, ali su načinom života slična gradskim naseljima, od djelatnosti kojima se stanovništvo bavi, do usluga koje su im dostupne. Svakako je teško povući jasnu liniju između grada i sela, gradskog i seoskog života, kako administrativno, tako i po načinu i kvaliteti života. Neke od procjena sugeriraju da je udio seoskog stanovništva u Hrvatskoj čak 43% (Štambuk, 2009), a udio ruralnih područja čak 91,6% teritorija Hrvatske (Žutinić i Markovina, 2009). Ako uzmemo u obzir da je taj postotak možda manji, ali možda i veći od ovih procjena, jasno je zašto je važno istraživati ruralne prostore i stanovništvo Hrvatske i kvalitetu života na hrvatskom selu.

Selo i seoski život mijenjali su se kroz stoljeća, suvremeno selo mijenja svoju funkciju i ulogu, svoje karakteristike, napreduje i razvija se u skladu s promjenama u društvu i gospodarstvu, međutim selo u Hrvatskoj ne prati ovaj trend (Seferagić, 2002). Iako nam zaostajanje za svjetskim razvojnim trendovima omogućuje izbjegavanje negativnih strana tranzicije i održavanje seoskog načina života (Seferagić, 2002), selo je u Hrvatskoj *ostalo u sjeni gradova* (Štambuk, 2009). U usporedbi s ostatkom Europske unije, hrvatsko selo ne dostiže svoje „objektivne razvojne mogućnosti“ kao „relevantni alternativni životni i radni izbor“ (Štambuk, 2009), ono je tek spavaonica grada ili pak (za)ostalo naselje s nerazvijenom infrastrukturom u kojem se *siromašno stanovništvo* bavi *siromašnom poljoprivredom*. Jedan od problema hrvatskog sela upravo je to što se i dalje povezuje s poljoprivredom, pa se problemi sela prikazuju kao problemi poljoprivrednika, ali na selu ne žive samo poljoprivrednici (Štambuk, 2014), poljoprivrednika je na selu zapravo manje od 10%, dok je službenika primjerice gotovo 20% (Šundalić, 2009). Gospodarstvo se kao i u ostatku svijeta mijenja, struktura radne snage se mijenja, a jedan od problema hrvatskog sela je i proces deagrarizacije koji se odvija brže od urbanizacije (Šušvar, 1988), odnosno brzo opadanje udjela poljoprivrednog stanovništva, ali nedovoljno brzi razvitak sela i nedovoljno ulaganje u infrastrukturu.

S promjenama društvene i gospodarske strukture sela smanjilo se značenje poljoprivredne proizvodnje i udio poljoprivrednih prihoda, a povećao broj nepoljoprivrednih djelatnosti, ali i interes građana za životom u ne-gradskom okolišu (Štambuk, 2014). Selo je tako postalo mjesto za život, ali ne i rad, a njegovi stanovnici postali su seljaci-radnici koji ovise o gradovima u koje dnevno migriraju zbog posla (Štambuk, 1990), što znači da uvelike ovise o prometnoj povezanosti i javnom prijevozu koji postaju ključni faktori za ostanak na selu. Ruralno-urbani kontinuum sporo

se formira te se povećavaju razlike između sela i grada (Šušvar, 1988). Selo je tek dodatak gradu (Štambuk, 2014), pa nije *potrebno* ili *racionalno* da sadržaji i funkcije koje postoje u gradu postoje i na selu. Iako selo u Hrvatskoj ima veliki potencijal za razvoj, premalo je nastojanja za proširivanjem koncepta sela, ali i premalo ulaganja od strane lokalnih vlasti u čiju nadležnost sela spadaju (Štambuk, 2014).

Štambuk u knjizi *Lica nigdine* navodi osnovna načela razvoja sela, od nužne podrške ruralnog razvoja od strane gradova, potrebe za sveobuhvatnim pristupom i održivim razvojem, do osiguravanja višestrukog izvora zarade za seosko stanovništvo (Štambuk, 2014). Štambuk ističe kako hrvatski grad ne prepoznaje vrijednost ruralne okoline i ne ulaže u njezin razvoj, a isti problem spominje i Šušvar još 80ih godina prošlog stoljeća, ističući ravnodušnost glavnog grada prema problemima infrastrukture svoje okolice. Zbog neravnomjernog razvoja na državnoj razini, Hrvatska ima mnogo malih i srednjih gradova i mnoštvo općina koje nisu u stanju pokrenuti razvoj sela koja im pripadaju. Upravo je lokalna razina ključ razvoja ruralnih prostora i na njoj je potrebno tražiti probleme u izvedbi, moguća rješenja nerazvijenosti hrvatskog sela i mogućnosti razvoja u budućnosti.

1.3 Kvaliteta života SZ Hrvatske

Ovaj rad fokusira se na nekoliko sela Zagrebačke županije kako bi dao uvid u kvalitetu života njihovog stanovništva, razvijenost i razvojne potencijale, ulogu i učinkovitost lokalne samouprave u procesu razvoja, ali i stavove samih stanovnika o navedenim temama. Glavni grad i Zagrebačka županija neosporno su u povlaštenoj poziciji u usporedbi s velikim dijelom zemlje zbog neravnomjernog gospodarskog razvoja, međutim, barem u praksi, više stanovnika kao ni više kapitala i investicija ne garantiraju nužno i viši stupanj razvoja, kako za ruralne prostore županije, tako ni za gradove.

Prvi dio analize podataka u ovom radu odnosi se na postojeće podatke o kvaliteti života i životnom zadovoljstvu u Europi, Hrvatskoj i SZ Hrvatskoj kao specifičnom području s obzirom na blizinu Zagreba. Autorice Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec (2017) u svom radu analiziraju podatke dobivene istraživanjima provedenim 2015. godine diljem Europe i Hrvatske, točnije Eurobarometrom u 28 članica Europske unije (uključujući Hrvatsku), te Pilarovim barometrom hrvatskog društva provedenim u svim hrvatskim županijama na reprezentativnom uzorku

punoljetnog stanovništva u gradskim i seoskim naseljima. Uspoređujući Hrvatsku s ostatkom Europe i Europske unije, autorice (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017) zaključuju da su hrvatski građani iskazali nešto niže razine životnog zadovoljstva i kvalitete života, kao i zadovoljstva vlastitom financijskom situacijom, te na kraju niske razine povjerenja u državne institucije, poglavito u regionalne i lokalne vlasti sa samo 20% građana koji su izrazili povjerenje u regionalne i lokalne vlasti (prosjek EU28 bio je 47%, a najveće izraženo povjerenje 72% od strane Danaca), dok je postotak povjerenja u nacionalnu vladu bio podjednako slab – 21% (prosjek EU28 – 31%). Nepovjerenje u lokalne vlasti i državne institucije važan je pokazatelj stanja u zemlji, ali i vrlo indikativan pokazatelj percepcije životnog zadovoljstva i kvalitete života hrvatskih građana budući da je upravo lokalna vlast ta koja ima presudnu ulogu u svakodnevnom životu građana, brine o infrastrukturi, opremljenosti i sadržajima u naseljima, pokretanju projekata, privlačenju investicija i brojnim drugim aspektima svakodnevnog života.

Što se tiče životnog zadovoljstva, 80% građana u Europi smatralo se zadovoljnim i vrlo zadovoljnim, dok je u Hrvatskoj taj postotak bio 70% što znači da je Hrvatska bila u zadnjoj trećini europskih zemalja. Autorice ovaj podatak stavljaju u kontekst navodeći da su na svjetskoj razini sve zemlje Europske unije u gornjoj polovici po životnom zadovoljstvu građana (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Kvalitetu života hrvatski građani ocijenili su značajno slabije i samo 23% građana smatralo je da je kvaliteta življenja u Hrvatskoj dobra, dok ju je čak 60% građana EU28 ocijenilo dobrom.

Za usporedbu Sjeverozapadne s ostalim dijelovima Hrvatske korišteni su sljedeći parametri: osjećaj sreće, osjećaj životnog zadovoljstva, zadovoljstvo osobnim područjima života, povjerenje u institucije i planovi o eventualnom odlasku u inozemstvo. U svrhu usporedbe izdvojeno je pet županija koje su potom uspoređene s ostatkom zemlje: Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka i Zagrebačka. Autorice zaključuju da su stanovnici SZ Hrvatske pokazali veće zadovoljstvo vlastitim životom, odnosima u obitelji i s prijateljima, osjećajem pripadnosti okolini i osjećajem sigurnosti u budućnost u odnosu na ostatak zemlje (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Stanovnici svih županija sreću i životno zadovoljstvo ocijenili su relativno visokim ocjenama i iako se po procjeni sreće stanovnici SZ Hrvatske ne razlikuju značajno od ostatka zemlje, životno zadovoljstvo ocijenili su višim ocjenama. Razlika između ova dva subjektivna parametra je u tome da je sreća emocionalna

komponenta dobrobiti, dok je životno zadovoljstvo kognitivna evaluacija ukupnih životnih prilika (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017, prema Diener, 2006) pa možemo zaključiti da su stanovnici SZ Hrvatske u većoj mjeri zadovoljni svojim uvjetima života. Ono što je zajedničko stanovnicima svih županija je to da su najviše ocjene dali zadovoljstvu odnosima s obitelji i prijateljima i prihvaćenošću od strane okoline, a najmanje su zadovoljni životnim standardom što je također važan indikator u kontekstu ovog rada.

Zadnji dio istraživanja bavio se temom migracije odnosno odlaskom u inozemstvo. Istraživanje je pokazalo da velika većina stanovništva nije planirala preseliti u inozemstvo, dok je manje od 5% ispitanih građana realno planiralo otići (Kaliterna-Lipovčan i Brajša-Žganec, 2017). Autorice napominju da je stanovništvo SZ Hrvatske u nešto manjoj mjeri planiralo iseliti, što je po njima moguća posljedica većeg životnog zadovoljstva iskazanog kroz istraživanje, ali i primjerice stope nezaposlenosti koja je u SZ Hrvatskoj 2015. godine bila nešto niža (16,5) od hrvatskog prosjeka (19,3) i znatno niža od ostatka zemlje (24,6). Važno je ove podatke staviti u kontekst i usporediti ih sa stvarnim migracijama zadnjih godina. Tako je primjerice za 2015. godinu, kada je provedeno spomenuto istraživanje, iz Hrvatske iselilo gotovo 30 tisuća ljudi² Ta brojka je u narednim godinama rasla i za 2019. je iznosila preko 40 tisuća ljudi, a najviše osoba odselilo je u Njemačku, čak 48%. Migracijski se saldo ipak smanjio budući da broj doseljenih u RH raste iz godine u godinu, pretežno iz susjedne BiH. Važna informacija je također da su županije s najvećim brojem iseljenih bili Grad Zagreb te potom Osječko-baranjska i Zagrebačka županija, a unutar RH, najveću međuzupanijsku migraciju imali su upravo Grad Zagreb i Zagrebačka županija. Migracije između sela i gradova teže je pratiti budući da se ta statistika ne bilježi, odnosno takve migracije sadržane su u sve tri kategorije migracija – međuzupanijskim, međugradskim unutar istih županija i unutar istih gradova/općina. One dakle nisu vidljive iz dostupnih podataka, budući da se ne bilježi tip naselja u/iz kojeg stanovništvo seli (gradsko/seosko). Povećanje broja odseljenih od 2015. godine nadalje (pogotovo 2017. i 2019. godine) ipak pokazuje da dio stanovništva nije zadovoljan kvalitetom života u Hrvatskoj.

² Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2019., Državni zavod za statistiku. URL: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2020/07-01-02_01_2020.htm (26.06.2021.)

2. Ciljevi, hipoteze i metodologija istraživanja

Osnovni cilj ovog rada je istražiti životno zadovoljstvo i stavove o kvaliteti života seoskog stanovništva Zagrebačke županije na primjeru nekoliko sela u okolici Velike Gorice. Postojeće studije o kvaliteti života u SZ Hrvatskoj i Hrvatskoj općenito pružaju uvid u dostupnu infrastrukturu na određenim područjima ili pak u generalno zadovoljstvo stanovništva, zbog čega će se ovaj rad fokusirati na osobniji pristup temi te će osnovna metoda prikupljanja podataka biti polustrukturirani intervju sa stanovnicima. Istraživanje koristi kombinaciju objektivnih i subjektivnih pokazatelja kvalitete života kako bi se dobio potpuniji prikaz stanja, budući da se oni ne moraju nužno poklapati. Intervju je odabran kao glavna metoda kako bi se dobio osobni doživljaj kvalitete života od strane stanovnika.

Odabirom kvalitativnog pristupa i intervjua kao metode istraživanja neizbježno je smanjenje uzorka i mali broj sudionika, što za sobom povlači nemogućnost generalizacije rezultata, međutim, upravo je lokalni pristup bitan za dobivanje potpunije slike ove tematike zbog važnosti lokalne samouprave za kvalitetu života stanovništva. Prednosti ovog pristupa svakako su dublji pristup temi, mogućnost otvorenih pitanja i dobivanja osobnih i detaljnijih uvida sudionika u temu koja se češće provodi na široj populaciji anketnom metodologijom.

Osim pružanja uvida u kvalitetu života i životno zadovoljstvo, ovaj rad ima još dva cilja. Analizom intervjua sa stanovnicima žele se ispitati i potencijalne razlike u percepciji kvalitete života i životnom zadovoljstvu između odabranih naselja na temelju njihove udaljenosti od gradova i prometne povezanosti, te njihovom administrativnom statusu. Osim toga, jedan od ciljeva je i usporedba stavova o kvaliteti života na selu, potencijalne razlike u zadovoljstvu životom i stavovima o migraciji između dvije generacije radno sposobnog stanovništva. Istraživačka pitanja su tako:

- a. Kakva je infrastrukturna opremljenost i prometna povezanost sela s najbližim gradovima?
- b. Koje prednosti i nedostatke života u ruralnoj sredini navode stanovnici?
- c. Koji su razlozi vezanosti za ruralnu sredinu i vlastito naselje?
- d. Kakav stav prema iseljavanju imaju stanovnici ruralnih naselja Velike Gorice?

- e. Postoje li razlike u stavovima prema istraživanim temama s obzirom na dob sudionika, infrastrukturnu opremljenost sela, udaljenost i povezanost s gradovima te administrativni status naselja?

Rad se usredotočuje na dvije osnovne stavke za procjenu kvalitete života – objektivni kriterij infrastrukturne opremljenosti naselja i subjektivni kriterij u obliku mišljenja samih stanovnika o opremljenosti, prednostima i nedostacima života na selu, konkretnim svakodnevnim problemima i stavovima o budućnosti. Metodologija istraživanja obuhvaća analizu postojećih studija o kvaliteti života u Hrvatskoj i SZ Hrvatskoj, odnosno Zagrebačkoj županiji; analizu dostupnih informacija na relevantnim internetskim stranicama; terenski rad i popisivanje infrastrukture u ciljanim naseljima; provođenje polustrukturiranih intervjua sa stanovnicima te na kraju tematsku analizu i interpretaciju prikupljenih podataka od strane istraživačice. Hipoteze rada su sljedeće:

- a. Infrastrukturna opremljenost ruralnih naselja u okolini Velike Gorice nije zadovoljavajuća s obzirom na blizinu gradova Velike Gorice i Zagreba.
- b. Stanovnici sela Velike Gorice svjesni su prednosti i nedostataka života na selu te prednosti i nedostataka života u okolini Zagreba/Velike Gorice.
- c. Stanovnici sela Velike Gorice vezani su za vlastita naselja i nisu skloni preseljenju u druga, bilo ruralna bilo urbana naselja.
- d. Stanovnici sela Velike Gorice generalno su zadovoljni kvalitetom života u svojim naseljima, ali su svjesni nedostataka te će izraziti svoje nezadovoljstvo istima.
- e. Životno zadovoljstvo i procjene kvalitete života uvelike ovise o infrastrukturnoj opremljenosti naselja, udaljenosti od gradova i povezanosti s njima te će varirati u skladu s navedenim kriterijima – stanovnici udaljenijih i slabije opremljenih sela neće biti zadovoljni kvalitetom života u svojim naseljima.
- f. Administrativni status naselja nema značajan utjecaj na životno zadovoljstvo i procjene kvalitete života od strane stanovnika koji u njima žive.
- g. Dob sudionika značajan je čimbenik u stavovima o kvaliteti života i životnom zadovoljstvu, starije generacije svjesnije su prednosti i nedostataka života u ruralnim naseljima u kojima žive, ali zbog dobi bit će pasivniji te neće izraziti svoje nezadovoljstvo u većoj mjeri od mlađih generacija.

Istraživanje je provedeno na prostornom uzorku četiri sela u okolici Velike Gorice. Naselja su odabrana na temelju više kriterija: lokacija, administrativni status naselja, udaljenost od najbližih gradova, prometna povezanost, veličina naselja, broj stanovnika i osnovna infrastrukturna opremljenost naselja. Naselja su odabrana na temelju upućenosti istraživačice u obilježja ruralnih područja Velike Gorice s ciljem obuhvaćanja naselja s različitim kombinacijama navedenih kriterija te su odabrana sljedeća sela: Jerebić, Dubranec, Šiljakovina i Kravarsko.

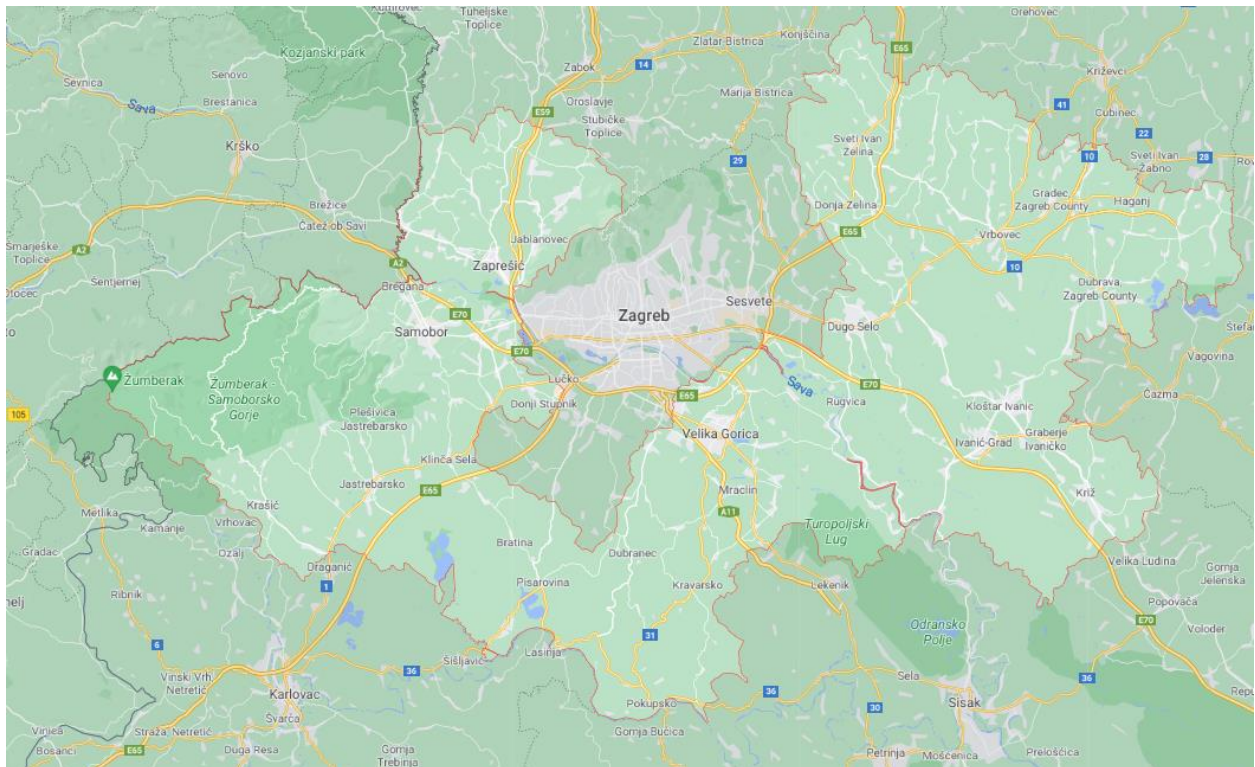
U svakom od naselja odabrano je jedno kućanstvo s dvije generacije radnog stanovništva kao ciljane skupine istraživanja, budući da upravo radno sposobno stanovništvo uvelike ovisi o infrastrukturi naselja u kojima živi i radi, ali i o prometnoj povezanosti naselja zbog dnevnih migracija, a osim toga donosi i odluke o eventualnoj (polu)trajnoj migraciji, kako osobnoj tako i ostalih (maloljetnih ili umirovljenih) članova kućanstva. Prva skupina obuhvaća punoljetno radno sposobno stanovništvo do 30 godina starosti, odnosno generacije koje ulaze ili su ne tako davno ušle na tržište rada. Druga skupina obuhvaća starije generacije u istim kućanstvima, odnosno generacije roditelja do 60 godina starosti. U svakom od četiri kućanstva provedena su po dva intervjua, što znači da je provedeno ukupno osam intervjua. U svakom kućanstvu odabran je po jedan ženski i jedan muški član obitelji pa je udio muških i ženskih sudionika u istraživanju podjednak budući da spol nije kriterij od interesa u ovom istraživanju. Trajanje intervjua bilo je u prosjeku 20 minuta, ovisno o samim sudionicima i njihovoj spremnosti na razgovor.

Sudionici su odabrani metodom snježne grude preko osobnih poznanstava istraživačice. Intervjui su provedeni u razdoblju od 23. srpnja do 19. prosinca 2020. godine, od toga četiri intervjua osobno, a četiri telefonski. Sukladno epidemiološkoj situaciji u zemlji u jeku pandemije COVID-19, intervjui su provedeni uz poštivanje epidemioloških mjera i s pogoršanjem epidemiološke situacije i stupanjem na snagu strožih mjera prevencije širenja zaraze u jesenskim mjesecima 2020. procjenom i odlukom istraživačice preostala četiri intervjua provedena u tom razdoblju provedena su telefonskim putem s ciljem zaštite sudionika. Istraživanje je odobreno od strane Povjerenstva Odsjeka za sociologiju za ocjenu etičnosti istraživanja na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 15. srpnja 2020. godine.

3. Prostorna analiza naselja

3.1. Socio-geografska i demografska obilježja naselja

Nakon upoznavanja s postojećim istraživanjima na temu kvalitete života u Hrvatskoj i Sjeverozapadnoj Hrvatskoj, provedena je prostorna analiza naselja odabranih za ovo istraživanje. Kao što je navedeno ranije, u odabiru naselja korišteno je nekoliko kriterija. Prvi kriterij bila je lokacija u smislu pripadnosti Zagrebačkoj županiji i gravitiranju gradovima Velikoj Gorici i Zagrebu, a ovaj kriterij ispunjavaju sva odabrana naselja. Prostorni odnos Zagreba i Velike Gorice unutar Zagrebačke županije prikazan je na Slici 1.

Slika 1. Zagreb i Zagrebačka županija. Izvor: Google Maps.

Drugi kriterij bio je administrativni status naselja. Od četiri odabrana naselja tri administrativno pripadaju Gradu Velikoj Gorici kao *ostala naselja*, odnosno sela – Šiljakovina, Jerebić i Dubranec. Četvrto naselje, Kravarsko, također je seoskog tipa, ali ima status općine te mu kao općini pripada još devet okolnih sela. U ovom radu Kravarsko je analizirano kao selo, odnosno zasebno naselje bez okolnih sela koja mu administrativno pripadaju, te se njegov status

općine analizira samo u kontekstu utjecaja lokalne samouprave na kvalitetu života, dok se u površinu i broj stanovnika ubrajaju samo površina i broj stanovnika samog naselja Kravarsko, a ne cijele općine Kravarsko.

Odabrana sela razlikuju se prema više kriterija – površini i broju stanovnika, udaljenosti od Zagreba i Velike Gorice, prometnoj povezanosti s (navedenim) gradovima, te konačno prema infrastrukturnoj opremljenosti. Sva četiri sela razlikuju se po kriterijima površine i broja stanovnika³, pa je tako najveće naselje prema oba kriterija Šiljakovina sa 16,68km² i 672 stanovnika. Drugo najveće naselje površinom je Dubranec s 12,76km², koje prema posljednjem popisu broji 349 stanovnika, a površinom manja naselja su Jerebić s 3,78km² i samo 41 stanovnikom, te Kravarsko s 5,86km², koje je po broju stanovnika na drugom mjestu s čak 557 stanovnika. Zanimljiva je usporedba dvaju površinom manjih naselja od kojih se Jerebić ističe izuzetno malim brojem stanovnika i gustoćom naseljenosti od samo 11st./km², a Kravarsko (jedino od sela sa statusom općine) pak najvećom gustoćom naseljenosti od svih odabranih naselja – čak 95st./km². Tablica 1 prikazuje veličinu naselja, broj stanovnika i gustoću naseljenosti po naseljima.

Tablica 1. Osnovni podaci o naseljima

	veličina u km ²	broj stanovnika	gustoća naseljenosti st/km ²
Jerebić	3,78	41	11
Dubranec	12,76	349	27
Šiljakovina	16,68	672	40
Kravarsko	5,86	557	58

Izvor Tablica 1. Državni zavod za statistiku, službene stranice Zagrebačke županije

Općina i samo selo Kravarsko bilježe pad broja stanovnika kroz posljednjih stotinjak godina s povećanjem broja stanovnika 90ih godina i stagnacijom na zadnjem popisu. Podatak o stagnaciji broja stanovnika važan je ako uzmemo u obzir podatak da je Kravarsko status općine dobilo 1995. godine, što znači da bi eventualno poboljšanje kvalitete života i promjene u broju stanovnika mogli biti povezani s dobivanjem statusa općine. S druge strane, selo Jerebić od Drugog

³ Podaci o broju stanovnika preuzeti su iz službenog popisa stanovništva iz 2011. godine. URL: https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/htm/H01_01_01/h01_01_01_zup01.html

svjetskog rata konstantno gubi stanovništvo i do sad je izgubilo čak 80% stanovnika u odnosu na prijeratno razdoblje. Broj stanovnika u Šiljakovini i Dubrancu koji su znatno bliži gradovima od Kravarskog i Jerebića bilježe stabilnije brojke, odnosno povremena smanjenja i povećanja broja stanovnika, ali ne i veća odstupanja. Tablica 2 prikazuje opisano kretanje stanovništva za sva odabrana sela i Općinu Kravarsko. Može se zaključiti da selo Kravarsko, kao i ostala sela muče problemi starenja stanovništva i iseljavanja, koji više pogađaju udaljenija i slabije opremljena sela poput Jerebića ili rubnih sela općine Kravarsko⁴, a manje pogađaju bolje opremljena sela poput Kravarskog ili sela koja su bliže gradovima u kojima je dostupno više sadržaja – poput Šiljakovine. Od četiri naselja, dva su naselja sa statusom župe (Kravarsko i Dubranec) i kao takva su središta vjerskih zajednica svojih širih područja⁵. Jerebić pripada Župi Dubranec, dok Šiljakovina pripada Župi Kravarsko.

Tablica 2. Kretanje stanovništva za četiri naselja i Općinu Kravarsko

	1921.	1931.	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2011.
Jerebić	208	225	189	165	142	124	103	77	41	41
Dubranec	462	499	454	461	407	367	333	320	338	349
Šiljakovina	374	655	732	752	708	699	677	631	720	672
Kravarsko	502	607	559	590	530	500	475	480	512	557
KRAVARSKO	2.322	2.661	2.645	2.643	2.502	2.250	1.984	1.842	1.983	1.987

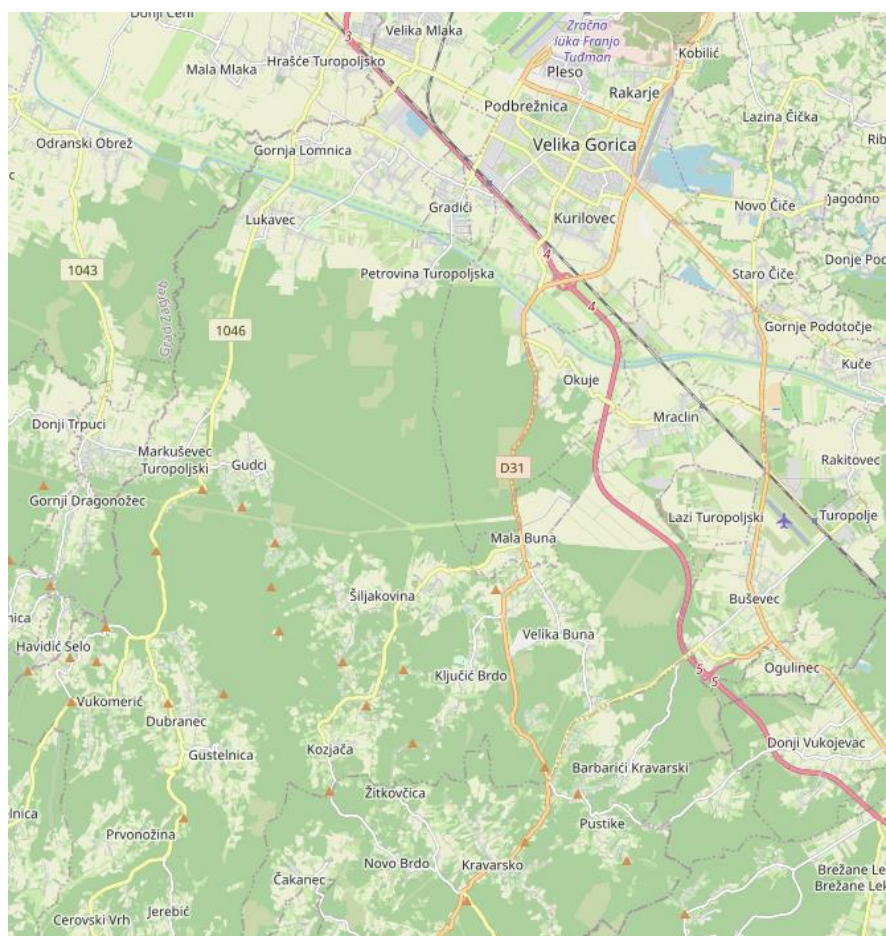
Izvor Tablica 2. Državni zavod za statistiku; službene stranice Općine Kravarsko.

Jedan od važnih kriterija odabira naselja bila je i udaljenost od gradova Velike Gorice i Zagreba, po kojem se sela također razlikuju. Odnos najbližeg grada Velike Gorice i odabranih sela vidljiv je na slici 2. Sela Šiljakovina i Kravarsko najmanje su udaljena od Velike Gorice (12,2km i 17,7km), dok je Dubranec udaljen 20,7km, a Jerebić čak 25,6km. Kad gledamo udaljenost od

⁴ Podaci o kretanju stanovništva općine Kravarsko preuzeti iz prostornog plana iz 2005. godine i uspoređeni s novim podacima DZS-a.

⁵ Obje župe pripadaju Sisačkoj biskupiji.

Zagreba zbog položaja sela i više mogućih ruta⁶ najmanju udaljenost imaju Šiljakovina i Dubranec (27,5km i 28,4km), dok su Kravarsko i Jerebić podjednako udaljeni od Zagreba (32,1km i 32,7km). Uzimajući u obzir oba grada, Šiljakovina je u najboljoj poziciji s najkraćom udaljenošću od obaju gradova, a slijede ju Dubranec i Kravarsko, dok je Jerebić u najgoroj poziciji jer je najudaljeniji od oba gradska središta. Putovanje osobnim automobilom za pojedina sela može trajati od 15 do gotovo 30 minuta do Velike Gorice ili od 30 do preko 40 minuta do Zagreba (ovisno o količini prometa).

Slika 2. Odnos odabranih sela i Velike Gorice. Izvor: Open Street Map.

Osim udaljenosti još je jedna bitna stavka prometne povezanosti s gradovima – javni prijevoz, o kojem brojni stanovnici svakodnevno ovise. U svim selima samo je jedan oblik javnog prijevoza – autobus. Dubranec i Jerebić nalaze se na istom potezu javnog prijevoza pa stoga dijele

⁶ Za potrebe ovog rada navedene su najkraće i najbrže prometne rute uzimajući u obzir osobni automobil kao prijevozno sredstvo.

iste linije. Kroz mjesta prometuju dvije linije ZET-a, jedna prema Velikoj Gorici i jedna prema Zagrebu. Autobusi kroz mjesta radnim danom prolaze ukupno 11 puta (subotom 8, nedjeljom 3). Šiljakovina i Kravarsko djelomično dijele iste prometnice i uz autobusne linije koje prolaze direktno kroz sela, dostupna im je još jedna ZET-ova linija (Velika Buna) čija ruta prometovanja ne prolazi kroz sama sela već je dodatnih nekoliko kilometara udaljena od njih. Direktno kroz Šiljakovinu prometuje jedna ZET-ova autobusna linija (Kozjača) i to 11 puta radnim danom (subotom 7, nedjeljom 3). Najbolju povezanost javnim prijevozom ima Kravarsko kroz koje prometuju dvije autobusne linije (Hotnja i Pokupsko) autoprijevoznika Autoturist Samobor, što znači da radnim danom kroz selo prolazi ukupno 20 linija (subotom 13, nedjeljom 8). Povezanost javnim prijevozom je relativno slaba u svim selima zbog malog broja linija, ali i velikih udaljenosti koje autobusi prelaze zbog čega putovanje iz sela u gradove autobusom traje dugo, pogotovo za selo Kravarsko čije linije produžuju do još udaljenijih sela.

3.2. Infrastruktura u selima

Jedan od glavnih kriterija za procjenu kvalitete života stanovništva je infrastrukturna opremljenost naselja, odnosno dostupnost funkcija i sadržaja te kvaliteta istih. Nedostupnost sadržaja poput trgovina, škola, liječnika ili pošte uvelike otežava svakodnevni život i može utjecati na odluku o preseljenju ili odabiru drugog mjesta stanovanja za mlađe generacije koje tek zasnivaju vlastite obitelji. Zbog toga je infrastruktura jedan od fokusa ovog istraživanja, te se ispituje kao objektivan kriterij procjene kvalitete života, a čini i važan dio intervjua sa stanovnicima kako bi se procijenila osviještenost stanovništva o dostupnosti sadržaja, ali i njihovi stavovi o kvaliteti istih i potrebi uvođenja novih sadržaja. Mogućnost stanovnika da identificiraju dostupne sadržaje i one koji im u selima nedostaju pokazuju da svakako razmišljaju o kvaliteti života u vlastitim selima, iako možda ne u terminima koje koristi struka.

Tematikom kvalitete života na selu u (Sjeverozapadnoj) Hrvatskoj bavi se istraživanje autorica Klempić Bogadi, Podgorelec i Šabijan (2015), na primjeru jedne općine u Koprivničko-križevačkoj županiji. U istraživanju su ispitani stanovnici svih naselja jedne općine metodom ankete, a u radu je analiziran dio prikupljenih podataka uključujući teme migracije, prednosti i nedostataka života na selu, infrastrukturne opremljenosti, procjene doživljaja pripadanja zajednici te prijedlozi mjera za poboljšanje kvalitete života. Navedeno istraživanje obuhvaća neke od tema

ovog rada te je poslužilo kao inspiracija za istraživanje, uz promjenu metodologije i dodatak teme utjecaja blizine gradova Zagreba i Velike Gorice te administrativnog statusa naselja. Dio rada (Klempić Bogadi, Podgorelec i Šabijan, 2015) bavi se infrastrukturnom opremljenošću ruralnih naselja, a popis infrastrukture poslužio je kao temelj istraživanja infrastrukturne opremljenosti u ovom istraživanju. U nastavku će biti opisana infrastrukturna opremljenost naselja odabranih za ovo istraživanje⁷, a pregled dostupne infrastrukture prikazan je i u tablici 3.

Tablica 3. Infrastruktura po naseljima

Kategorija	Infrastruktura	Jerebić	Dubranec	Šiljakovina	Krvarsko
	Broj stanovnika	41	349	672	557
Tehnička infrastruktura	Javni prijevoz (br. linija) ⁸	11	11	11	20
	Ceste - asfalt	da	da	da	da
	Benzinska postaja	ne	ne	ne	ne
	Kanalizacija	ne	ne	ne	ne
	Odvodnja	ne	ne	ne	da ⁹
	Opskrba el. energijom	da	da	da	da
	Opskrba pitkom vodom ¹⁰	da	da	da	da
	Plinovod	ne	ne	ne	ne
	Telefon/internet ¹¹	da	da	da	da
Društvena infrastruktura	Groblje	ne	da	da	da
	Veterinarska stanica	ne	ne	ne	ne
	Ambulanta opće medicine	ne	da	ne	da
	Ljekarna	ne	ne	ne	da
	Poštanski ured	ne	ne ¹²	ne	da
	Crkva/kapela	ne	da	da	da
	Trgovina/market	ne	da	da	da
	Bankomat	ne	ne	ne	ne
	Kafić	ne	da	da	da
	Lokalna ili područna škola	ne	područna	područna	lokalna

⁷ Infrastrukturna opremljenost naselja istražena je terenskim radom, razgovorom sa stanovnicima naselja i pretraživanjem relevantnih internetskih stranica.

⁸ Javni prijevoz – broj u tablici odnosi se na broj dnevnih linija koje prolaze mjestom (radnim danom).

⁹ Odvodnja – Krvarsko – samo glavna ulica.

¹⁰ Opskrba pitkom vodom – u svim naseljima postavljeni su glavni vodovi javnog vodovoda, međutim većina kućanstava još uvijek koristi bunare i seoske izvore.

¹¹ Sva naselja imaju problema sa signalom, odnosno pokrivenošću mreže.

¹² Poštanski ured u Dubrancu postoji, ali ne radi.

	Vrtić	ne	ne	ne	da
Ocjena	Tehnička opremljenost	dobra	dobra	dobra	dobra
	Društvena opremljenost	loša	dobra	dobra	odlična

Izvor Tablica 3. Podaci prikupljeni terenskim radom, intervjuima i putem internetskih stranica autobusnih prijevoznika ZET-a i Autoturista Samobor.

Javni prijevoz u selima ranije je opisan u sklopu prometne povezanosti kao jednog od kriterija odabira naselja. Kao što je navedeno, sva sela su s obližnjim gradovima povezana autobusnim linijama koje su više ili manje učinkovite ovisno o broju linija i udaljenosti svakog sela. Selo Kravarsko ima najviše linija dnevno, ali obje linije koje kroz njega prolaze prometuju do još udaljenijih sela što dodatno produžuje vrijeme putovanja. Ostala sela su podjednako pokrivena autobusnim linijama, osim što je Šiljakovina manje udaljena od gradova pa je time i vrijeme putovanja kraće. Cijena prijevoza je nešto viša za Kravarsko u odnosu na ostala sela (različiti autoprijevoznici), ali cijene javnog prijevoza za sva sela su jako visoke. Kvaliteta samih prometnica varira ovisno o selu i udaljenosti od gradova. Glavne prometnice od gradova prema selima su bolje, šire i modernije, dok su ceste u samim selima uže, ali se generalno redovito održavaju. Jedan od problema je kvaliteta sporednih cesta koje su obično jako uske, slabije kvalitete te ponekad nisu asfaltirane, već makadamske. Obično su prometnice na rutama prometovanja autobusa bolje kvalitete radi potreba javnog prijevoza. Ceste u selu Jerebić nešto su lošije od cesta u ostalim selima. Što se tiče kanalizacije i odvodnje, samo jedna ulica u Kravarskom ima odvodnju i pločnik prema suvremenim standardima, dok sustave odvodnje u ostalim selima čine samo jarci uz ceste koji se rijetko održavaju. Kanalizaciju nema niti jedno od odabranih sela već se kućanstva oslanjaju na ugradnju septičkih jama o vlastitom trošku. Sva su sela dobro opremljena električnom energijom i u svima su postavljeni glavni vodovi javnog vodovoda, iako brojna (većina) kućanstva i dalje koriste bunare i seoske izvore pitke vode zbog viših cijena gradske opskrbe, ali i visokih cijena priključaka za vodu. Plinovoda u selima nema. U svim selima dostupne su usluge telefona i interneta, međutim telefonski signal i kvaliteta interneta uvelike ovise o udaljenosti od repetitora pa veliki dio Šiljakovine i Dubranca ima problema s telefonskim signalom i brzinom interneta.

Sva sela osim Jerebića imaju vlastito groblje koje koriste i obližnja sela, dok je Jerebiću dostupno groblje u Dubrancu čijoj župi pripada. Veterinarsku stanicu ima samo Kravarsko, ambulantu opće prakse imaju Kravarsko i Dubranec (određene dane u tjednu), dok ljekarnu

također ima samo Kravarsko. Poštanski ured ima Kravarsko te mu pripadaju čak i brojna okolna sela koja ne pripadaju općini Kravarsko, već gradu Velikoj Gorici, uključujući i Šiljakovinu. Dubranec je donedavno imao poštanski ured, ali on unatrag godinu dana ne radi. Kravarsko i Šiljakovina imaju po nekoliko poslodavaca koji stanovnicima omogućuju zaposlenje (osim škole, trgovine i kafića), poput pilane u Kravarskom, dok Šiljakovina ima nekoliko obrtnika koji se bave sekundarnim djelatnostima od prerade drveta do održavanja telekomunikacijskih mreža i električnih instalacija. Crkvu imaju dva sela (Kravarsko i Dubranec) koja su sjedišta vlastitih župa, dok Šiljakovina u sklopu Župe Kravarsko ima vlastitu kapelu¹³. Selo Jerebić nema kapelu. Nijedno od sela nema benzinsku postaju već je najbliža u gradu Velikoj Gorici. Trgovinama je najbolje opremljeno selo Kravarsko koje ima dva marketa. Šiljakovina i Dubranec imaju manje lokalne trgovine s ograničenom ponudom i znatno višim cijenama, zbog čega stanovnici ovise o trgovinama u gradovima. Jerebić nema svoju trgovinu pa stanovnici putuju u obližnja sela ili u gradove. Bankomat nema niti jedno od sela. Lokalne kafiće imaju sva sela osim Jerebića, a Šiljakovina ima dva. Što se tiče obrazovanja, samo Kravarsko odnedavno ima izgrađen vrtić, a osim toga ima i vlastitu osnovnu školu za svih osam razreda. Šiljakovina i Dubranec¹⁴ imaju područnu školu¹⁵ za prva četiri razreda OŠ, dok Jerebić nema svoju školu.

U razornom potresu 29.12.2020. nastradala su i naselja ovog istraživanja. Najviše je stradalo naselje Kravarsko i cijela općina koja broji preko 500 oštećenih objekata. Župna crkva u naselju znatno je stradala te je u međuvremenu srušena do temelja, a prikupljena su sredstva za obnovu iste. U Dubrancu i okolnim selima također su nastradali brojni objekti, a znatno su oštećeni zvonik crkve i područna škola pa su oba objekta neuporabljiva. Za obnovu crkve i škole traje prikupljanje sredstava. Zvonik crkve u Šiljakovini također je oštećen i kapela se ne koristi, ali znatno je manje oštećenja na privatnim objektima nego u ostalim naseljima. Ovaj potres jedna je od najvećih prirodnih katastrofa koja je zadesila ovaj kraj i najjači potres na ovom području po sjećanju živućih stanovnika. Budući da su svi intervjui ovog istraživanja provedeni nakon

¹³ Obje crkve značajno su stradale u potresu 29.12.2020. te su neuporabljive. Crkva u Kravarskom naknadno je srušena do temelja. Kapela u Šiljakovini također se ne koristi zbog oštećenja zvonika.

¹⁴ Područna škola Dubranec nastradala je u potresu te je neuporabljiva, za učenike je osiguran zamjenski prostor.

¹⁵ Matične škole za Dubranec (Jerebić) i Šiljakovinu su u Velikoj Gorici (različite škole). Za djecu viših razreda koja putuju u Veliku Goricu osiguran je školski autobus ili sufinanciran prijevoz javnim prijevozom.

Zagrebačkog potresa u ožujku 2020. ali prije razornih potresa na kraju 2020. godine, zanimljivo bi bilo usporediti stavove stanovnika o sigurnosti i drugim temama nakon ovih potresa.

Od kulturnih i društvenih sadržaja u Kravarskom je dostupno nekoliko udruga – sportska udruga, udruga umirovljenika i udruga žena, osim toga selo ima svoj DVD i lovačko društvo. Šiljakovina također ima svoj DVD, te svoj folklorni ansambl. Brojna djeca iz Šiljakovine i drugih okolnih sela odlaze u susjedno selo koje ima svoj nogometni klub. Sela Dubranec i Jerebić nemaju dostupnih udruga u vlastitim selima, osim lovačkog društva Dubranec i udruga i društva u susjednim selima. DVD Dubranec postoji, ali nije aktivno. Generalno sva sela ovih prostora u velikoj su mjeri povezana s okolnim selima koja im pružaju sadržaje koje njihovo selo nema, dok jedno selo ima KUD, drugo ima lovačko društvo i slično. Uzimajući u obzir svu navedenu infrastrukturu, najslabije je opremljeno selo Jerebić koje osim električne energije, vode, telefona/interneta i javnog prijevoza nema nikakvih društvenih ni kulturnih sadržaja. Šiljakovina je bolje opremljena jer ima područnu školu, trgovinu, kafiće i nekoliko udruga za stanovnike, uključujući i funkcionalni DVD. Dubranec nema aktivnih udruga, ali uz lokalnu trgovinu, kafić i područnu školu ima i dostupnog liječnika opće prakse te u teoriji poštanski ured. Najbolje opremljeno naselje svakako je Kravarsko koje ima više od jedne trgovine, kafić, vlastitu osnovnu školu za svih osam razreda, vrtić, poštanski ured, liječnika opće prakse, ljekarnu i brojne udruge za stanovništvo.

4. Tematska analiza intervjua – rezultati

4.1 Kvaliteta života i životno zadovoljstvo

Glavni dio ovog rada obuhvaća kvalitativnu analizu polustrukturiranih intervjua sa stanovnicima ruralnih naselja u okolici Velike Gorice. U sklopu istraživanja provedeno je ukupno osam intervjua u četiri sela. Pitanja su otvorenog tipa i fokus je na osviještenosti sudionika o temama, ne na striktnom popisivanju infrastrukture ili ocjenjivanju kvalitete života numerički. U nastavku rada slijede prezentacija prikupljenih podataka i rasprava o rezultatima.

Prve teme intervjua bile su kvaliteta života i životno zadovoljstvo. Pitanje o zadovoljstvu životom na selu i kvaliteti života u konkretnim selima u kojima sudionici žive postavljeno je na početku intervjua s ciljem dobivanja iskrenih i autentičnih odgovora prije postavljanja potpitanja koja bi mogla utjecati na odgovore. Prvo pitanje stoga je otvorenog tipa sa što je manje intervencija od strane istraživačice – jesu li sudionici zadovoljni kvalitetom života u mjestu u kojem žive i zašto? Usprkos nedostacima života koji se spominju kasnije tijekom intervjua, svih osam sudionika na prvo pitanje odgovara potvrdno, odnosno izjavljuju da je u mjestima u kojima žive dobro i ugodno živjeti, a nitko od njih eksplicitno ne izjavljuje da u njihovim naseljima nije dobro živjeti. Razlika u odgovorima vidljiva je u gestikulacijama i entuzijazmu odgovora, ali i razlozima koje (ne) daju. Najmanje zadovoljstva pokazuju sudionici iz sela Jerebić koji život na selu opisuju riječima *ok* i *dobro*, uz gestikulacije nezadovoljstva (slijeganje ramenima, uzdah). Uz to, odmah navode udaljenost kao nedostatak i činjenicu da grad zbog financijskih razloga za njih nije moguća opcija što je indikator da su već razmatrali opciju promjene mjesta prebivališta. Sudionici iz Dubranca također su manje entuzijastični u odgovorima i život u Dubrancu opisuju s *okej* i *lijepo*, iako stariji sudionik navodi udaljenost od grada i buke te svježiji zrak kao velike prednosti života na selu. Stanovnici Šiljakovine pokazuju veće zadovoljstvo životom na selu i kažu da im je živjeti na selu *dobro* i da su *apsolutno* zadovoljni, ističu više prednosti života na selu poput dostupnih sadržaja, slobode i vlasništva nekretnina, te mogućnosti privređivanja (poljoprivreda). Zanimljiv je odgovor mlađeg člana (dob 29) na pitanje „kako je živjeti u Šiljakovini“: „Fantastično! (smijeh) Pa dobro, kak je živjeti, kak je na selu. Svega imamo, niš nam ne fali. Fali vrtića, nemamo baš vrtića dovoljno.“ Iako je prvi odgovor na pitanje pozitivan, odmah ispravlja vlastitu tezu da im na selu ništa ne nedostaje. Sudionici iz mjesta Kravarsko pak spontano ne navode niti jedan

nedostatak života na selu što može ukazivati na bolju kvalitetu života i životne uvjete, a stariji član kućanstva (dob 55) sam napominje da se *način života* poboljšao u zadnjih 20ak godina (od kad je mjesto dobilo status općine), da je infrastruktura puno bolja te da je Kravarsko „mjesto ugodnog življenja“.

Prednosti koje sudionici navode prije izričitog potpitanja o istima obuhvaćaju veću slobodu, vlasništvo nekretnina, kuće i okućnice, udaljenost od grada i buke, svježi zrak i mogućnost privrede. Bitno je istaknuti da je istraživanje provedeno u vrijeme globalne pandemije COVID-19 što možda objašnjava isticanje *slobode* kao prednosti života na selu, a možda je višemjesečni *lockdown* imao utjecaj i na zadovoljstvo životom na selu od strane stanovnika i naveo ih na promišljanje o prednostima života na selu, budući da se tema ponavlja i kasnije kroz intervjue. Iako su svi sudionici izjavili da je u selima u kojima žive dobro ili barem zadovoljavajuće dobro živjeti, nijanse u odgovorima indiciraju da su u nekim selima nedostaci ipak prisutniji/očitiji te ih sudionici spontano iznose. Također je zanimljivo da su mlađi sudionici ti koji spontano navode konkretnije nedostatke života na selu poput udaljenosti od gradova, nedostatka vrtića, autobusnih linija i telefonskog signala, dok starija generacija spominje ekonomske probleme, odnosno niske plaće u Hrvatskoj općenito i nedostatak sredstava za preseljenje u grad. Razlike između odgovora sudionika ovisno o mjestu stanovanja podudaraju se s infrastrukturnom opremljenošću naselja opisanom u prethodnom dijelu rada. Najmanje zadovoljstva izrazili su stanovnici sela Jerebić koje je najudaljenije od gradova i s njima najslabije povezano, a nedvojbeno ima i najmanje dostupnih sadržaja, odnosno uopće nema dostupnih sadržaja u mjestu prebivanja već samo u okolnim mjestima. Potpuna je suprotnost selo Kravarsko koje je značajno udaljeno od gradova, ali je bolje povezano javnim prijevozom i od svih sela najbolje opremljeno. Intervjui sa stanovnicima tog sela idu u prilog boljoj kvaliteti života u naselju budući da nisu spontano naveli niti jedan nedostatak života na selu te je njihovo viđenje vlastitog života znatno drugačije od one stanovnika Jerebića.

4.2 Infrastrukturna opremljenost, prednosti i nedostaci života na selu

Nadovezujući se na temu kvalitete života, sljedeći dio intervjua obuhvaćao je prednosti i nedostatke života na selu. Istraživačica je u ovom dijelu intervjua postavljala potpitanja kako bi osigurala pokrivenost teme. Što se tiče prednosti života na selu, sudionici iz sela Jerebić identificirali su najmanje prednosti, čak i uz pomoć istraživačice. Zanimljivo je da mlađi član

kućanstva (20) posebno ističe mir kao glavnu prednost života na selu, a uz potpitanja navodi i čisti zrak, mogućnost uzgoja domaćih proizvoda, sigurnost i društvo u okolnim selima, dok starija članica istog kućanstva (56) navodi tek nekolicinu prednosti – čisti zrak, liječnika u obližnjem mjestu (Dubranec) i osobni dojam, odnosno navodi da je njoj na selu *ljepše*. Stanovnici Dubranca kao prednosti navode zdraviji način života, veću sigurnost, relativnu blizinu gradu te veću isplativost života na selu u odnosu na podstanarstvo, ali i mogućnost uzgoja domaćih proizvoda. Nedostatak privatnosti na selu mlađa sudionica (30) vidi kao prednost zbog snažnijeg osjećaja zajednice i spremnosti susjeda i sumještana na pomoć u potrebi. Stanovnici Šiljakovine navode podjednak broj prednosti kao i stanovnici Dubranca, od vlasništva nad nekretninama, privrede, slobode, manje količine prometa, veće sigurnosti i mirnijeg, opuštenijeg života, do toga da su troškovi po njima „nisu veći nego u gradu“. Naposljetku, sudionici iz mjesta Kravarsko navode brojne idilične prednosti života na selu, od čistog zraka i prirode, blizine šuma, brojnih poznanstava i prijateljstava, sigurnosti, pristupačnosti sadržaja (usprkos značajnoj udaljenosti od gradova), mogućnosti zaposlenja u lokalnim trgovinama, vrtiću, školi i pilani, do dobre cestovne povezanosti i javnog prijevoza i dobrobiti života na selu za odgoj djece.

Važan nalaz je izostanak nedostataka života na selu u intervjuima sa stanovnicima Kravarskog. Mlađa sudionica (20) navela je putovanje i troškove putovanja kao nedostatak, ali i da „nikad nije baš razmišljala o nekim nedostacima“ te bi *radije putovala svakodnevno zbog posla nego se preselila jer voli život na selu*. Stariji član istog kućanstva (55) kao nedostatak navodi deagrarizaciju, odnosno napuštanje poljoprivrednih djelatnosti od strane mlađih generacija. Izostanak konkretnijih nedostataka života na selu poput dostupnosti sadržaja ili problem putovanja mogu biti pokazatelji bolje opremljenosti naselja i time bolje kvalitete života, međutim važan faktor koji u ovom radu nije bio predmet istraživanja a može imati veliki utjecaj na stav o svakodnevnim migracijama je i imovinski status sudionika. Odnosno, svakodnevno putovanje u gradove veći je problem za stanovništvo slabijeg imovinskog statusa koje u većoj mjeri ovisi o javnom prijevozu i cijenama istog, pa im je dostupnost sadržaja u mjestu prebivanja također od veće važnosti. Neovisno o tome, sela Jerebić i Kravarsko po udaljenosti od najbližih gradova dosta su slični, međutim po infrastrukturnoj opremljenosti uvelike se razlikuju i očekivano je da stanovnici bolje opremljenog sela neće na isti način gledati na prednosti i nedostatke života u vlastitom selu kao i stanovnici sela u kojem nisu dostupni ni osnovni sadržaji poput lokalne trgovine u kojoj se mogu kupiti osnovne svakodnevne namirnice. Stanovnici Šiljakovine kao

nedostatke života navode kvalitetu postojeće infrastrukture – od održavanja prometnica i malobrojnih autobusnih linija, do nepostojanja kanalizacije ili plinovoda, biciklističke staze i ležećih policajaca. Starija sudionica (54) navodi da je nedostatak i to što se ljudi manje druže nego *nekad*.

Iako su navedeni nedostaci valjani i svakako utječu na kvalitetu života u naselju, vrste nedostataka koje navode sudionici ukazuju na bolju opremljenost sela Kravarskog i Šiljakovine u odnosu na sela Dubranec i Jerebić kojima nedostaju ljekarna, poštanski ured, (kvalitetnija) trgovina, škola, bolja pokrivenost mobilne i internetske mreže, a uz to su udaljeniji i slabije povezani s gradovima od Šiljakovine i Kravarskog. Iako je Šiljakovina po opremljenosti slična Dubrancu, nedostatak sadržaja djelomično je kompenziran kraćom udaljenošću od gradova u kojima su ti sadržaji dostupni, a bolje opremljena trgovina nalazi se i u susjednom selu, koje uskoro dobiva i vrtić. Starija sudionica iz Šiljakovine uspoređuje opremljenost sela s naseljima u Njemačkoj (sudionica privremeno radi u Njemačkoj) te napominje da su u inozemstvu *manja* naselja bolje opremljena sa svim potrebnim sadržajima poput supermarketa, pošte, banke, ambulante i slično. Sudionica također izražava zabrinutost za sigurnost u budućnosti te spominje problem migrantske krize. Migrantska kriza još uvijek je aktualna u inozemstvu i unatrag nekoliko godina imala je kratkotrajno utjecaj na naselja ovog istraživanja jer su migrantske rute djelomično prolazile kroz njih. Iako je broj migranata koji su prolazili kroz sela bio malen i nije došlo do većih incidenata, strah se u jednom razdoblju proširio stanovništvom, ali i polako iščeznuo postupnim smirivanjem situacije i premještanjem migrantskih ruta van granica naselja.

Sudionici iz sela Dubranec kao nedostatke navode slabu povezanost javnim prijevozom i visoke cijene istog, veće troškove života, lošu pokrivenost mobilnim i internetskim signalom, slabu kvalitetu i visoke cijene jedine lokalne trgovine i nepostojanje prilika za zaposlenje. Mlađa sudionica (29) ističe da udaljenost od gradova nije toliko velik problem za stanovnike koji imaju osobno vozilo, već je glavnina problema kvaliteta javnog prijevoza, odnosno mali broj dnevnih linija za stanovništvo koje nema drugog načina putovanja u gradove. Stanovnici najslabije opremljenog sela Jerebić dijele sudbinu sela Dubranec o čijoj infrastrukturi i sadržajima ovisi koliko i stanovnici samog mjesta Dubranec, a kao nedostatke sudionici iz Jerebića navode putovanje/udaljenost od gradova i slabu povezanost javnim prijevozom, slabo održavanje prometnica i javnih površina, nepostojanje sadržaja poput škole ili trgovine, ali i slabu kvalitetu

najbliže trgovine u Dubrancu. Starija članica kućanstva (56) više puta napominje da su im svi potrebni sadržaji nepristupačni: „sve nam je dosta daleko“, dok mlađi član (20) kaže da „ovdje kad gledamo baš mjesto ko mjesto nemamo ništa“, što dodatno govori o ovisnosti naselja o okolnim selima i sadržajima koje im ta sela pružaju (najbliže selo Cerovski Vrh također je kroz godine izgubilo sadržaje poput nogometnog kluba i područne škole).

4.3 Pripojenost gradu i status općine, odnosi s gradovima, iseljavanje

Drugi dio intervjua bavi se temom eventualnih prednosti statusa općine nasuprot pripojenosti obližnjem gradu. Od četiri sela u ovom istraživanju jedno ima status općine dok ostala pripadaju gradu Velikoj Gorici. Jedan od ciljeva istraživanja je odrediti moguće prednosti koje donosi status općine, odnosno prednosti pripojenosti gradu iz perspektive stanovništva samih sela. Stanovnici sela Jerebić ne vide prednosti pripadanja Velikoj Gorici. Starija sudionica (56) navodi da se (od strane grada) u *ovaj kraj* ne ulaže, odnosno da je „Ovaj kraj (...) kao prvo... zapušten kraj“ koji bi trebalo obnoviti kako bi se spriječilo iseljavanje mladih, te više puta dodaje „mi nemamo nikakve uvjete (ovdje).“ Mlađi član kućanstva (20) također smatra da grad ne ulaže previše u njihovo mjesto, ali nije siguran da bi status općine nekog obližnjeg sela poput Dubranca puno promijenio. Slične stavove imaju i stanovnici Dubranca koji također nisu zadovoljni ulaganjem grada kojem pripadaju u njihovo mjesto i smatraju da grad ulaže u sebe, ali ne i u okolna sela. Zanimljivo je da se ovi sudionici više uspoređuju s obližnjim selom koje administrativno pripada Zagrebu i po njima ima više prednosti od njih poput vrtića, bolje povezanosti javnim prijevozom i funkcionalniji gradski vodovod. Oba člana tog kućanstva napominju slabu reprezentaciju u Velikoj Gorici, tj. smatraju da ih u gradu nitko ne zastupa i ne bori se za njihove interese. Stanovnici Šiljakovine gradu Velikoj Gorici također zamjeraju slabo održavanje cesta i zapravo ulogu grada vide samo u održavanju prometnica i javnih površina, ali ne spominju druge načine ulaganja u naselja. S druge strane, stanovnici Kravarskog u statusu općine vlastitog naselja vide neke prednosti poput ulaganja u infrastrukturu i lokalnu školu. Mlađa članica kućanstva (19) nabraja načine na koje općina ulaže u mjesto, ali ne misli da bi se nešto značajno promijenilo kad bi pripadali Velikoj Gorici. Stariji član (55) je pak siguran da kao općina imaju više utjecaja na donošenje odluka, te mogu osigurati više sredstava i pokrenuti više projekata. Svoj stav o prednostima statusa općine pokazao je i ranije tijekom intervjua ističući da je infrastrukturna

opremljenost znatno bolja od kad mjesto ima status općine, dok bi pod gradom Velikom Goricom bili tek jedno od preko 60 naselja pa bi se teže mogli izboriti za vlastite interese.

Što se tiče života u Zagrebačkoj županiji, odnosno okolici Zagreba i Velike Gorice, sudionici generalno vide prednosti života u blizini metropole, od mogućnosti zaposlenja do sadržaja koje Zagreb kao metropola nudi. Stanovnici Kravarskog zadovoljni su prometnom povezanošću i misle da je usprkos značajnijoj udaljenosti od gradova, mjesto i dalje relativno dostupno za svakodnevne migracije. Kao prednosti života u okolici Velike Gorice navode dobru povezanost s gradovima i gospodarsku moć Zagreba. Stariji stanovnik (55) navodi da je „svugdje (...) lijepo živjeti, ali (...) tu smo se naučili, tu nam je (...) dobro“, odnosno može se zaključiti da i navika na određeni način života zajedno s njegovim nedostacima također umanjuje nezadovoljstvo kod stanovnika nekog područja. Mlađa sudionica (19) kao nedostatak Velike Gorice navodi to što nema trgovački centar, a istu zamjerku zajedno s nedostatkom klubova ima i mlađi sudionik iz Jerebića (20) te su oni jedini sudionici koji imaju takav prijedlog. Oba sudionika iz Kravarskog izražavaju negativan stav prema iseljavanju, stariji sudionik kao alternativno mjesto života vidi nekretninu na obali, dok mlađa sudionica navodi Zagreb kao opciju, ali bi svakako radije ostala u svojem selu i ne može se zamisliti kako živi *skučena* u stanu. Inozemstvo ni za jednog člana ovog kućanstva nije opcija.

Stanovnici Šiljakovine dijele iste stavove kao i stanovnici Kravarskog i vide velike prednosti života *nadomak* grada. Starija sudionica (54) smatra da je Šiljakovina „u principu periferija grada“, na „najljepšoj lokaciji“ u usporedbi sa selima poput Kravarskog koje je udaljenije. Oba člana kućanstva kao prednost vide dostupnost sadržaja u gradovima, od zdravstvene skrbi do gospodarstva, ali također izražavaju nezadovoljstvo kvalitetom tih sadržaja u Velikoj Gorici posebno ističući lošu opremljenost lokalnog doma zdravlja zbog čega su često primorani na odlazak u Zagreb. Oba sudionika spominju da je Velika Gorica 60ih godina prošlog stoljeća imala vlastito rodilište, a sad nema ni dnevnu bolnicu, što navodi i sudionik iz Dubranca. Također su nezadovoljni kvalitetom hitne službe u gradu, što spominje i sudionik iz Jerebića. Ipak, mlađi sudionik (29) smatra da je kvaliteta života u okolici Velike Gorice i Zagreba bolja u odnosu na *druge gradove*, a starija sudionica napominje da bi brojne funkcije zbog kojih su stanovnici primorani na odlazak u Zagreb mogle postojati i u Velikoj Gorici, od zdravstvenih ustanova do poslovanja. Oba sudionika imaju iskustvo privremenog rada u Njemačkoj. Starija sudionica

unatrag više godina radi u inozemstvu i planira povratak u Hrvatsku po umirovljenju. Mlađi sudionik vratio se nakon kraćeg perioda zbog potreba maloljetnog djeteta, ali u slučaju ekonomske potrebe opet bi izabrao inozemstvo kao alternativu. Kao razliku navodi uređenost i bolju *organizaciju* ekonomije u inozemstvu te dodaje važnost ulaganja u poljoprivredu što bi po njemu uvelike pridonijelo razvoju ekonomije u Hrvatskoj.

Sudionici iz Dubranca također izražavaju vezanost za vlastito naselje. Stariji sudionik (56) smatra da im je uz sve nedostatke ipak u obližnjim gradovima dostupno mnogo sadržaja i funkcija, a preseljenje za njega nije opcija. Uz to spominje da se u inozemstvu ljudi moraju mnogo toga odreći da bi uštedjeli. Oba sudionika spominju da Velika Gorica ulaže samo u sebe i bliža naselja i da joj nedostaje bolnica, veći dom zdravlja i još vrtića. Mlađa sudionica život u stanu ne vidi kao opciju i uspoređuje ga s krletkom, a kao jedinu moguću alternativu vidi život bliže gradovima, ali u kući. Stanovnici Jerebića najmanje izražavaju vezanost za vlastito naselje. Starija sudionica navodi zapuštenost područja i manjak investicija kao velike probleme zbog kojih se mladi iseljavaju, a mlađi sudionik izražava nesigurnost oko mjesta preseljenja. Kao nedostatak inozemstva navodi sam status imigranta, dok Zagrebu zamjera prenapučenost, prometne gužve i prirodne nepogode poput poplava i potresa (intervju proveden prije razornog potresa koji je zahvatio Sisačko područje i naselja ovog istraživanja). Velika Gorica mu se tako čini kao dobra opcija zbog manje napučenosti, ali i dostupnosti glavnog grada. Kao jednu od prednosti života na selu navodi i vlastito dvorište i uzgoj domaćih proizvoda u jeku pandemije, te spominje da će povećani interes stanovništva za selom od početka pandemije s vremenom opet iščeznuti.

Ograničenje ovog istraživanja svakako je mali broj sudionika što onemogućuje generalizaciju rezultata i zaključivanje o zadovoljstvu stanovništva istraženih sela. S obzirom na postojeća istraživanja kvalitete života u SZ Hrvatske i Zagrebačke županije ovaj nedostatak opravdan je mogućnošću detaljnijeg uvida u stavove i mišljenja stanovnika, njihova osviještenost o prednostima i nedostacima života na selu i specifično života u okolici Zagreba i Velike Gorice. Također, da bi se ispitao utjecaj statusa općine (Kravarsko) na kvalitetu života sela potrebno je ispitati i stanovnike drugih sela koja pripadaju toj općini, iako jaka međusobna povezanost svih naselja ovog područja indicira da bi i stanovništvo okolnih sela bilo do određene mjere zadovoljno uvjetima u vlastitim selima. Uz to, jedan od neistraženih kriterija životnog zadovoljstva je imovinski status sudionika koji značajno utječe na kvalitetu života i životno zadovoljstvo u svakoj

zajednici ili vrsti naselja. Ipak, valja napomenuti da izostanak ovog kriterija ne umanjuje važnost nalaza budući da su zaključci o kvaliteti života i životnom zadovoljstvu izvedeni ne samo interpretacijom intervjua sa stanovnicima već i usporedbom naselja prema infrastrukturnoj opremljenosti i brojnim drugim kriterijima, od povezanosti s gradovima do prirodnog kretanja stanovništva u istražnim naseljima. Buduća istraživanja svakako bi trebala obuhvatiti veći broj sudionika i kriterij imovinskog statusa, ali i stanovnike drugih sela općine Kravarsko.

5. Rasprava

Kvaliteta života i životno zadovoljstvo kompleksni su i teško mjerljivi pojmovi koji ovise o brojim čimbenicima i ne mogu se linearno povezati s dostupnim uvjetima u nekom području, zbog čega se subjektivni i objektivni pokazatelji kvalitete života kod stanovništva mogu značajno razlikovati. Iako selo u Hrvatskoj prema službenoj statistici ne postoji, činjenica je da veliki dio hrvatskog stanovništva i dalje živi na selu, stoga su kvaliteta života i životno zadovoljstvo seoskog stanovništva vrlo bitni indikatori razvijenosti zemlje, ali i nedostataka lokalne samouprave u čijoj je nadležnosti budućnost hrvatskog sela. Ovo istraživanje, kao i brojna istraživanja koja mu prethode, pokazalo je nedostatak sadržaja, slabu kvalitetu infrastrukture i zanemarivanje razvojnog potencijala hrvatskog sela.

Istražena sela Zagrebačke županije uživaju beneficije relativne blizine glavnog grada Hrvatske u obliku zaposlenja, infrastrukture i sadržaja koje glavni grad nudi, međutim zbog značajne udaljenosti od ruralnih središta vlastite županije njihov je razvoj kao i razvoj brojnih hrvatskih sela ograničen na status gradskih spavaonica. Sva naselja u ovom istraživanju previše su udaljena od gradova da bi se mogla smatrati njihovim predgrađima pa i ulaganje u infrastrukturu nije isplativo, međutim tek je jedno selo dovoljno udaljeno da bi sa statusom općine i vlastitom samoupravom opravdalo veći broj sadržaja i bolju infrastrukturu koja u ovom slučaju obuhvaća vlastitu školu, vrtić i ljekarnu. Sela ovog kraja većinom su deagrarizirana i stanovništvo se poljoprivredom najčešće bavi samo za vlastite potrebe. Iako jedan dio stanovništva ima vlastite obrte, od ugostiteljskih do građevinskih, veliki dio stanovništva i dalje za zaposlenje uvelike ovisi o gradovima, čak i stanovništvo s vlastitim obrtima zbog nedostatka korisnika tih obrta u obližnjim mjestima.

Analiza infrastrukturne opremljenosti naselja pokazala je nedostatak osnovnih sadržaja u nekim mjestima poput lokalne trgovine zbog čega brojno umirovljeno stanovništvo ovisi o gradovima koji su im teže dostupni. Iako je svim sudionicima dostupna osnovna infrastruktura poput pitke vode, električne energije i javnog prijevoza, za dio sela opremljenost ostaje na toj osnovnoj razini. Sela Jerebić i Dubranec bilježe značajan nedostatak sadržaja i slabu kvalitetu malog broja dostupnih sadržaja, što se odražava i na zadovoljstvo stanovnika i prednosti i nedostatke koje navode. Sudionici svih sela kao veliku prednost vide blizinu Zagreba i Velike

Gorice koji im omogućuju pristup kako sadržajima koje svakodnevno trebaju tako i zaposlenju. Najbolje opremljeno selo može se pohvaliti vrtićem, vlastitom osnovnom školom i ljekarnom, a bolja opremljenost vidljiva je i u intervjuima sa stanovnicima koji teško navode nedostatke života na selu pa čak i značajnu udaljenost od gradova ne vide kao veliki nedostatak. Iako sudionici ovog istraživanja nisu eksplicitno izrazili nezadovoljstvo životom u vlastitim selima, iz razgovora o dostupnoj infrastrukturi jasno je da im brojni sadržaji nedostaju, da o većini svakodnevnih potreba ovise o gradovima i da je iskazano zadovoljstvo životom na selu posljedica između ostalog navike. Stanovništvo ovih prostora svjesno je prednosti života u okolici Zagreba i Velike Gorice pa su udaljenost od gradova, svakodnevno višesatno putovanje i nedostatak sadržaja u vlastitim naseljima za njih cijena koju su spremni platiti.

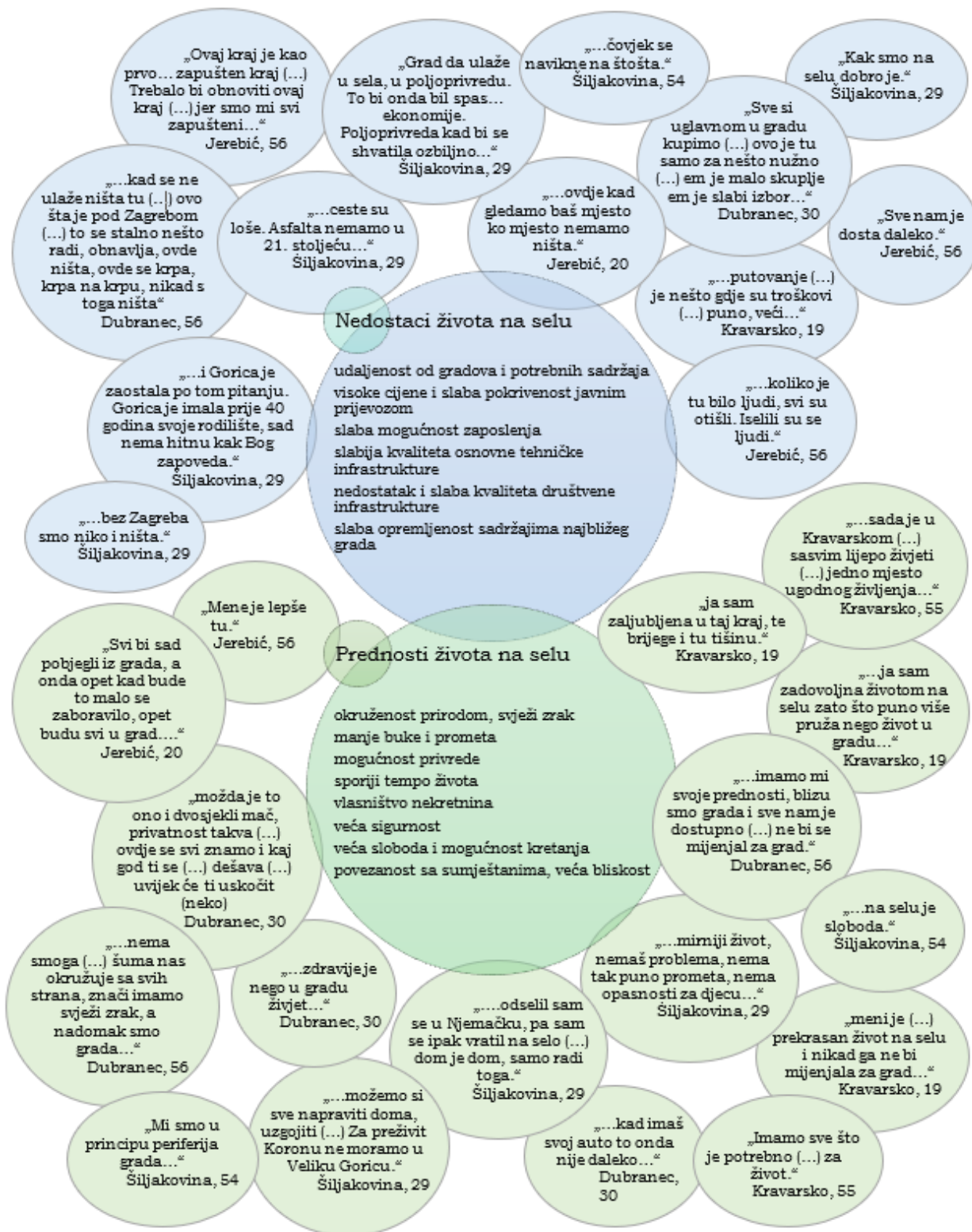
Svi sudionici neovisno o dobi i mjestu stanovanja izrazili su zadovoljstvo mirnijim, seoskim načinom života i nevoljkost preseljenja u gradove, a nedostatak sadržaja opravdali su blizinom gradova koji im te sadržaje nude. Ipak, vidljiva je značajna razlika u kvaliteti života i zadovoljstvom istom između stanovnika udaljenijih i slabije opremljenih sela Jerebića i Dubranca, i s druge strane Šiljakovine koja je najmanje udaljena od gradova i Kravarskog koje je od svih sela najbolje opremljeno. Infrastrukturna opremljenost najbolja je u Kravarskom, a isto se može reći i za životno zadovoljstvo sudionika istraživanja iz tog sela koji su teško navodili nedostatke života u vlastitom selu. Prometna povezanost je također najbolja za selo Kravarsko usprkos velikoj udaljenosti, a slabija u ostalim selima. Iz bolje opremljenosti i povezanosti kao i većeg zadovoljstva vidljive su prednosti statusa općine i lokalne samouprave u odnosu na sela koja su administrativno tek jedno od preko 50 naselja jednog (upitno opremljenog) grada, što znači da je administrativni status naselja u ovom slučaju imao utjecaj na kvalitetu života i životno zadovoljstvo stanovnika.

Sudionici su uz nedostatke u infrastrukturnoj opremljenosti vlastitog naselja pokazali i nezadovoljstvo sadržajima u gradu Velikoj Gorici i nezadovoljstvo lokalnom upravom Velike Gorice, odnosno smatraju da grad nedovoljno brine o svojim selima, iako tu brigu vide većinom u održavanju prometnica i uređenju javnih površina, ne i u nedostatku investicija u vlastita sela. Prednosti života na selima koje sudionici navode obuhvaćaju prirodno okruženje, veću slobodu i mirniji život, dok kao nedostatke vide manjak sadržaja i lošiju infrastrukturu. Prema kriteriju dobi sudionika nisu pronađene značajne razlike u vezanosti za naselje jer su u svim kućanstvima

sudionici podjednako izražavali zadovoljstvo te je mjesto stanovanja imalo veći utjecaj na zadovoljstvo od dobi sudionika. Zanimljivo je da sudionici istraživanja nisu eksplicitno izrazili nezadovoljstvo nedostacima života u vlastitim selima, pa su čak i sudionici iz najslabije opremljenog i najudaljenijeg sela, iako s manje entuzijazma, život u svom selu ocijenili dobro. Također, mlađi sudionici, poglavito oni u kasnim 20ima, bili su skloniji identifikaciji konkretnih nedostataka sadržaja i infrastrukture u vlastitim naseljima, dok su stariji članovi istih kućanstava koristili općenitije nedostatke poput ekonomskog stanja u Hrvatskoj. Iako dakle nije pronađena značajna razlika u zadovoljstvu između sudionika istih kućanstava, mlađi su sudionici izražavali konkretnije nedostatke života na selu.

Rezultati intervjua i terenskog istraživanja sažeti su na Slici 3, koja prikazuje prednosti i nedostatke života na selu prema izjavama sudionika istraživanja i terenskom istraživanju od strane istraživačice. Nedostaci života na selu svode se primarno na nemogućnost zaposlenja, nedostupnost društvenih sadržaja i udaljenost od gradova koji te sadržaje nude, ali i lošiju kvalitetu osnovne infrastrukture. S obzirom na nedostatak sadržaja i udaljenost od gradova prometna povezanost i javni prijevoz ključna su karika života na selu, zbog čega su loša povezanost javnim prijevozom, mali broj dnevnih linija i visoke cijene prijevoza značajni nedostaci za seosko stanovništvo. Prednosti života na selu obuhvaćaju prirodni okoliš, smanjenu zagađenost i buku, mogućnost privrede, vlasništvo nekretnina i veću slobodu (kretanja).

Citati sudionika govore u prilog ovim zaključcima te su brojni direktno izvedeni iz samih intervjua, ali i potvrđeni terenskim radom i analizom infrastrukture u istraživanim selima. Objektivni i subjektivni pokazatelji tako se poklapaju, ali i nadopunjuju u značajnoj mjeri, što govori u prilog korištenju kombinacije ovih pokazatelja za dobivanje potpunije slike stanja na terenu. Iako su svi sudionici istraživanja prvotno izrazili zadovoljstvo životom na selu, intervjui su pokazali da su itekako svjesni kako prednosti, tako i nedostataka života na selu, te su kroz intervjue pokazali različite stupnjeve zadovoljstva. Analiza konkretne infrastrukturne opremljenosti dala je potpuniji uvid u situaciju u istraživanim selima i ukazala na neke aspekte koje sami sudionici nisu spomenuli, ali itekako utječu na kvalitetu života u njihovim mjestima.

Slika 3. Prikaz rezultata istraživanja s citatima sudionika. Izvor: intervju i terenski rad.

6. Zaključak

Od postavljenih hipoteza potvrđene su prve tri, a djelomično još dvije. Djelomično je potvrđena četvrta hipoteza, jer iako stanovnici naselja jesu generalno zadovoljni kvalitetom života u vlastitim selima i svjesni su prednosti i nedostataka, nisu eksplicitno izrazili svoje nezadovoljstvo. Posljednja hipoteza također je djelomično potvrđena jer mlađe generacije jesu u većoj mjeri isticala nedostatke života na selu, ali dob nije imala veliki ili ključni utjecaj na zadovoljstvo. Nisu potvrđene hipoteze koje kažu da će sudionici (slabije opremljenih sela) izraziti svoje nezadovoljstvo, ali i da administrativni status općine nema značajan utjecaj na kvalitetu života naselja budući da ostali kriteriji govore u prilog tome da je administrativni status općine Kravarsko imao utjecaj na kvalitetu života u njemu i posljedično na životno zadovoljstvo.

Na temelju svih prikupljenih i analiziranih podataka može se zaključiti da su sela u okolici Velike Gorice opremljena osnovnom infrastrukturom i uvelike uživaju prednosti blizine Zagreba, međutim kako bi se stanovništvu osigurala zadovoljavajuća kvaliteta života i omogućio dostojanstven život brojna sela trebaju mnogo više od novog asfalta svake četiri godine. Odluke o tome što je ili nije potrebno u nekom selu donose gradovi u čijoj nadležnosti je briga o selima koja im administrativno pripadaju. Iako gradovi profitiraju od pripajanja okolnih sela, povećanja broja stanovnika i sredstava koja s njima dolaze, često ti isti gradovi zanemaruju svoju dužnost prema selima čiji razvoj bi trebali potpomagati. Sela se s malo sredstava, utjecaja i moći teško mogu izboriti za sebe te se gube u birokraciji i postanu važna tek zadnjih mjeseci prije lokalnih izbora kad možda dobiju koji kilometar novog asfalta. Upravo je taj kilometar novog asfalta pojam razvoja za hrvatsko selo, ta jedna autobusna linija ili mala lokalna trgovina ili poslovnica pošte lokalnom stanovništvu satima udaljenom od grada znači razvoj, znači poboljšanje kvalitete svakodnevnog života, znači da nisu zaboravljeni i zapušteni kraj već uistinu važan dio županije i grada kojima pripadaju.

Ovaj rad teži pružanju doprinosa istraživanju hrvatskog sela, koje možda nije vidljivo u službenim statistikama, ali je svakako živo i još uvijek dom velikom dijelu hrvatskog stanovništva, što znači da su potrebe sela itekako relevantne i nedovoljno zastupljene u razgovoru o razvoju zemlje. Potreba za istraživanjem hrvatskog sela je velika, a početak je svakako razgovor o njemu i destigmaizacija samog pojma sela. Hrvatskom je selu potrebno vratiti njegov identitet kako bi se

moglo učinkovitije boriti za vlastiti razvoj i preuzeti kontrolu nad istim. Gradovi kojima su sela pripojena i u čijoj nadležnosti administrativno pripadaju značajno profitiraju od pripajanja seoskog stanovništva, međutim malo vraćaju samim selima. Lokalna samouprava ključna je karika za razvoj sela, ali njezina je učinkovitost upitna, a interes za sela vidljiv tek u vrijeme lokalnih izbora. U jeku globalne pandemije selo je privremeno povratilo idiličnu sliku mira i slobode, međutim problemi hrvatskog sela i dalje su prisutni ispod površinske idile, te će sudeći po nedostatku interesa za iste, ostati tu i kad pandemija bude tek priča za buduće generacije.

Literatura

Andrews, F. M. (1974.): *Social Indicators of Perceived Life Quality*, Social Indicators Research, 1/3, 279-299.

Cifrić, I. (2003). Ruralni razvoj i modernizacija: prilozi istraživanju ruralnog identiteta. Zagreb: IDIZ, Institut za društvena istraživanja.

Diener, E. (2006). Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being. *Journal of Happiness Studies*, 7 (4):397-404.

Dilić, E. (1989). Sociologijski aspekti ruralnog razvoja. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta.

Kaliterna-Lipovčan, Lj. i Brajša-Žganec, A. (2017). Kvaliteta življenja, sreća i životno zadovoljstvo u Hrvatskoj i zemljama EU, te usporedbe sjeverozapadne i ostalih dijelova Hrvatske. *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, (28), 139-153. <https://doi.org/10.21857/mwo1vc5r3y>

Klempić Bogadi, S., Podgorelec, S. i Šabijan, M. (2015). Hrvatsko selo na početku 21. stoljeća – studija slučaja općina Gornja Rijeka. *Sociologija i prostor*, 53 (2 (202)), 139-161. <https://doi.org/10.5673/sip.53.2.3>

Krištofić, B. (2015). Kvaliteta života i tranzicija. Sociološka rekonstrukcija na primjeru Zagreba. U: Svirčić Gotovac, A., Zlatac, D. (ur.) *Kvaliteta života u novostambenim naseljima i lokacijama u zagrebačkoj mreži naselja*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja.

Petrač, B., Šundalić, A., Zmaić, K. (2009). Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede. Osijek: Ekonomski fakultet, Poljoprivredni fakultet.

Seferagić, D. (2002). Selo: izbor ili usud. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Seferagić, D. (1988). Kvaliteta života i nova stambena naselja. Zagreb: Sociološko društvo Hrvatske.

Slavuj, L. (2012). Objektivni i subjektivni pokazatelji u istraživanju koncepta kvalitete života. *Geoadria*, 17 (1), 73-92. <https://doi.org/10.15291/geoadria.238>

Štambuk, M. (2014). Lica nigdine: društveni i prostorni okvir razvitka hrvatskog sela. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Štambuk, M. (2009). Neki elementi ruralne obnove u Hrvatskoj. U: Petrač, B., Šundalić, A., Zmaić, K. (ur.) *Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede*. Osijek: Ekonomski fakultet; Poljoprivredni fakultet.

Štambuk, M., Rogić, I., Mišetić, A. (2002). *Prostor iza: kako modernizacija mijenja hrvatsko selo*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Štambuk, M. et al. (1990). *Promjene u svakodnevnom životu sela i grada*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja Sveučilišta.

Šundalić, A. (2009). Što je „seosko“ u selu danas? U: Petrač, B., Šundalić, A., Zmaić, K. (ur.) *Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede*. Osijek: Ekonomski fakultet; Poljoprivredni fakultet.

Šuvar, S. (1988). *Sociologija sela*, II. dio. Zagreb: Školska knjiga.

UNDP (1990) *Human Development Report - Published for the United Nations Development Programme*, New York: Oxford University Press.

Žutinić, Đ., Markovina, J. (2009). *Cjeloživotno obrazovanje za razvoj hrvatskog sela i poljoprivrede*. U: Petrač, B., Šundalić, A., Zmaić, K. (ur.) *Sadašnjost i budućnost sela i poljoprivrede*. Osijek: Ekonomski fakultet; Poljoprivredni fakultet.

Izvori

Službene stranice Općine Kravarsko (05.04.2021.)

Prostorni plan uređenja Općine Kravarsko. Plan broj 0301. URL: <http://www.kravarsko.hr/download/Obrazlozenje.pdf>

Strateški razvojni program Općine Kravarsko za razdoblje 2014.-2020. URL: <http://kravarsko.hr/images/vijesti/oksp01.pdf>

Autoturist Samobor. URL: <https://www.autoturist.com.hr/> (06.04.2021.)

Državni zavod za statistiku. URL: <https://www.dzs.hr/> (30.03.2021.)

Google Maps. URL: <https://www.google.com/maps> (11.06.2021.)

Grad Velika Gorica. URL: <http://www.gorica.hr/> (30.03.2021.)

Open Street Map. URL: <https://www.openstreetmap.org> (11.06.2021.)

Zagrebačka županija. URL: <https://www.zagrebacka-zupanija.hr/> (30.03.2021.)

ZET. URL: <https://www.zet.hr/> (06.04.2021.)

Prilozi

Protokol intervjua

Polustrukturirani intervjui sa stanovnicima ruralnih naselja Velike Gorice

- Predstavljanje
- Uvod: Ovo istraživanje dio je diplomskog rada pod naslovom *Prednosti i nedostaci života u ruralnim naseljima Velike Gorice*. Istraživanjem želimo vidjeti koje su prednosti i nedostaci života u selima Zagrebačke županije, odnosno zanima nas jesu li stanovnici sela velikogoričkog područja zadovoljni kvalitetom života u svojem naselju, koliko su zadovoljni opremljenošću naselja, dostupnim sadržajima te kakav odnos imaju prema najbližim gradovima.
- Povjerljivost podataka: Intervju će radi kvalitetnijeg i lakšeg bilježenja odgovora biti sniman pametnim telefonom. Audio zapis će nakon intervjua prebaciti na vlastito osobno računalo i potom ga uništiti na pametnom telefonu. Audio zapis intervjua će osobno transkribirati i takav koristiti tijekom pisanja rada. Sve podatke, audio snimke i transkripte čuvat će na vlastitom računalu u datoteci s lozinkom. Podacima će osim mene imati pristup i mentorica diplomskog rada. Tijekom intervjua jedini osobni podaci koji će biti zabilježeni su Vaša dob, spol i mjesto stanovanja. Iste podaci bit će korišteni tijekom pisanja diplomskog i znanstvenog rada.
- Usmeni pristanak sudionika na sudjelovanje u istraživanju
- Teme i pitanja
- **Kvaliteta života, prednosti i nedostaci života na selu**
- Kako je živjeti u Vašem naselju? (Jeste li zadovoljni životom u selu u kojem živite?)
- Koje su po Vama prednosti života na selu? (potpitanja po potrebi: očuvanost okoliša, troškovi života, količina prometa, osjećaj sigurnosti, osjećaj zajednice)
- Koji su po Vama nedostaci života na selu? (potpitanja po potrebi: zaposlenje, mogućnost obrazovanja, privatnost, prometna izoliranost, infrastrukturna opremljenost, kulturni i društveni sadržaji)

- **Prednosti statusa općine/pripojenosti gradu Velikoj Gorici**
- **Naselje Kravarsko:** Koje su po Vama prednosti statusa općine za Vaše naselje? (Kako status općine pomaže Vama i drugim stanovnicima? Mislite li da bi bilo bolje da Kravarsko nije općina, nego da pripada gradu Velikoj Gorici?)
- **Naselja Dubranec, Šiljakovina, Jerebić:** Koje su po Vama prednosti, a koji nedostaci toga što Vaše naselje spada pod Veliku Goricu?
- **Naselje Dubranec:** Mislite li da bi Vašem naselju bilo bolje da ste zasebna općina, ili mislite da je bolje sada kad pripadate Velikoj Gorici?

- **Infrastrukturna opremljenost naselja – društvena i tehnička infrastruktura**
- Možete li nabrojati usluge koje su Vam dostupne u Vašem naselju? (potpitanja po potrebi: prometnice, kanalizacija, odvodnja, pitka voda, opskrba plinom, opskrba električnom energijom, telefonska i internetska mreža, škola, vrtić, knjižnica, ambulanta, dječja igraonica, ljekarna, pošta, kafić, trgovina, crkva, društveni dom, igralište, park...) Postoje li u vašem naselju neke udruge u koje se stanovnici mogu uključiti?
- **Prometna povezanost:** Kakva je prometna povezanost Vašeg naselja? (Koliko ste dobro povezani s Velikom Goricom i Zagrebom? Kakav je javni prijevoz koji povezuje Vaše naselje s Velikom Goricom/Zagrebom?)

- **Vežanost za naselje, odnos prema najbližim gradovima, iseljavanje**
- **Prednosti i nedostaci života u okolici Velike Gorice/Zagrebačkoj županiji:** Kako je živjeti u okolici Velike Gorice? Koje su po Vama prednosti života u Zagrebačkoj županiji? Mislite li da gradu Velikoj Gorici i Vašem naselju nešto nedostaje zato što su tako blizu Zagreba? Što mislite da bi Velika Gorica trebala imati, ali zato što je u blizini Zagreba nema? Osjećate li se sigurno u svojem naselju? (Prolaze li migrantske rute kroz Vaše naselje? Jeste li imali iskustva s migrantima ili znate nekoga tko je imao?)
- **Vežanost za vlastito naselje, ruralnu sredinu i stav prema iseljavanju:** Sviđa li Vam se život u Vašem naselju? Sviđa li Vam se život na selu? Zašto Vi živite u ovom naselju? Biste li radije živjeli negdje drugdje? Kada biste zbog ekonomskih razloga bili prisiljeni odseliti, kamo biste radije otišli (manji grad – Velika Gorica, veći grad – Zagreb, inozemstvo...)?

Sažeci

Kvaliteta života važan je pokazatelj razvijenosti društva, stoga je mjerenje i analiza iste od velike važnosti za planiranje daljnjeg razvoja. Relevantnost bavljenja kvalitetom života na hrvatskom selu proizlazi iz brojnosti seoskog stanovništva u Hrvatskoj. Ovaj rad bavi se upravo kvalitetom života i životnim zadovoljstvom, od teorijskog okvira da primjene u praksi, stavljajući ih u kontekst hrvatskog sela, a postojećim istraživanjima dodaje osobno iskustvo samih stanovnika sela dobiveno metodom intervjua. Rad koristi kombinaciju objektivnih i subjektivnih pokazatelja kvalitete života, analizirajući infrastrukturnu opremljenost sela i subjektivne dojmove stanovnika. Područje interesa ovog rada je Zagrebačka županija zbog svojeg posebnog statusa u odnosu na ostatak Hrvatske, odnosno sela u okolici jednog grada ove županije – Velike Gorice. Za istraživanje su odabrana četiri sela i u svakom su provedena dva polustrukturirana intervjua. Kvalitativnom analizom uspoređeni su rezultati intervjua s objektivnim pokazateljima kvalitete života u odabranim selima. Usprkos blizini Zagreba i Velike Gorice, odabrana sela infrastrukturno su slabo opremljena, što je vidljivo i u intervjuima sa stanovnicima sela. Jedno od sela ima zaseban status općine koji je utjecao na kvalitetu života u selu i posljedično na zadovoljstvo stanovnika, što govori mnogo o ulozi lokalne samouprave na razvoj hrvatskog sela. Nalazi rada ističu važnost korištenja subjektivnih i objektivnih pokazatelja u bavljenju temom kvalitete života, ali i važnost bavljenja hrvatskim selom koje se administrativno briše iz hrvatskog društva. Struktura i uloga sela su se promijenile, ali selo je i dalje značajni dio hrvatskog društva i iskustva njegovih stanovnika iskustva su stanovnika Hrvatske.

Ključni pojmovi: *kvaliteta života, životno zadovoljstvo, hrvatsko selo*

Abstract

Quality of life is an important indicator of development, which is why the study of this indicator is important for the future development. The relevance of this topic in the context of the Croatian village comes from the percentage of the population living in the rural areas of Croatia. This paper deals with quality of life and life satisfaction, from theory to application, placing them in the context of the Croatian village and adding to the existing research the personal experience and attitudes of the rural population acquired via interviews. The paper combines the objective and

the subjective indicators of the quality of life, analysing the local infrastructure and comparing it to the subjective opinions of the locals. The target area for this research is the Zagreb County due to its specific features compared to the rest of the country, more specifically the villages near one of the towns in this county – Velika Gorica. Four villages were chosen for the study and two semi-structured interviews conducted in each of the villages. The results of the interviews were compared qualitatively to objective indicators of quality of life for those villages. Despite the proximity of Zagreb and Velika Gorica, the villages of this study have lacking infrastructure, which also comes up in the interviews with the residents. One of the villages in the study has the title of a county which did influence the quality of life in the village and consequently the residents' life satisfaction. This speaks volumes on the importance of the local government for the development of the villages in Croatia. The results of the study highlight the importance of analysing both objective and subjective indicators of the quality of life, but also the importance of research on the Croatian village which is disappearing from the national statistics and the Croatian society as well. Even though the structure and the role of the Croatian village has changed, the village is still an integral part of the Croatian society and the experiences of its residents are the experiences of Croatian residents.

Key words: *quality of life, life satisfaction, Croatian village*